National Library 56253
Gen.Acquisitions Section
Ottawa,Ont.
K1A ON4

National Library
Bibliotheque Nationale
NOV 18 1981

Second class mail registration number — 1689.

VABA EESTLANE

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Nr. 71 (2706) XXIX aastakäik | Teisipäeval, 23. septembril 1980 — Tuesday, September 23, 1980 | Üksiknumbri hind 45 senti

3 miljonit poola töölist ametiühingutes

Sporaadilised streigid ja tööseisakud Poolas jätkuvad

VARSSAVI — Gdanskis kohtusid ligemale 300 tööliste esindajat, kes olid saabunud kõigist Poola nurkadest ja piirkondadest, et moodustada üleriiklikku vabalt valitud tööliste oma ametiühingu konföderatsiooni. Kohale saabunud töölisjuhid esindasid kohapealseid uusi tööliste komiteesid, mis moodustati pärast seda kui töölistel õnnestus kommunistlikult parteilt ja valitsuselt välja kaubelda luba oma ametiühingute rajamiseks.

Vaatamata vabade ametiühingute rajamise võimalusele ei ole meeleolud poola tööliskonnas veel rahunenud ja stabiliseerunud ning sporaadilised streigid, protestid ja tööseisakud esinevad paljudes kohtades.

Ametlike andmete kohaselt on tööseisakuid olnud viimastel päevadel 16-nes suuremas ettevõttes, mõned juba mitmendat korda pärast valitsuse poolt tehtud järelandmisi.

Tööliste peamisteks nõudmisteks on kõrgemad töötasud, töötingimuste parandamine ja ebapopulaarsete tööjuhatajate vallandamine.

Gdanskis moodustatud ametiühingute konföderatsioon kavatseb uut organisatsiooni käesoleva nädala kestel Varssavi ringkonnakohtus registreerida, millega konföderatsioon saab endale ametliku staatuse. Kalkuleeritakse,

et iseseisvate tööliste ametiühingute liikmeskonda on registreeritud juba 3 miljonit töölist, kuid nende ametiühingute tegevusele teevad takistusi riiklikud kommunistliku partei alla kuuluvad ametiühingud ja ajakirjandus,

kes atakeerib ülevalt poolt tulnud korralduste kohaselt lakkamatult uusi ametiühinguid.

Ehkki paljud tööliste juhid eesotsas Gdanski streigijuhi Lech Walesa'ga on uute ametiühingute suhtes optimistlikud, vaatavad mõned tööliste juhid pessimistliku pilguga tulevikku ja kardavad, et partei ja valitsus kujundavad oma vanad partei ametiühingud näiliselt „uuteks" tööliste oma ametiühinguteks, mis hakkavad tegutsema partei tugeva kontrolli all.

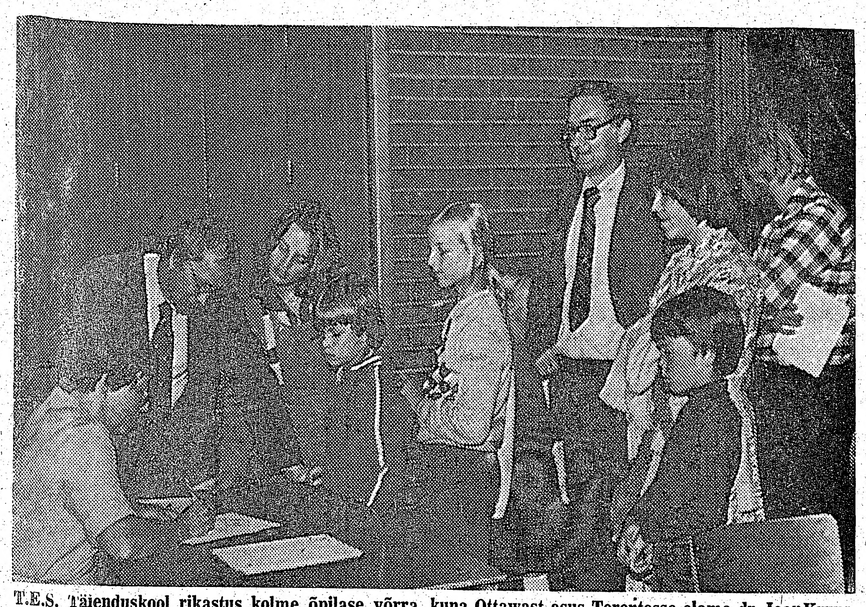

T.E.S. Täienduskool rikastus kolme õpilase võrra, kuna Ottawast asus Torontosse elama dr. Jaan Kruus oma kolme lapsega, kes kõik alustasid õppimist eesti koolis. Pildil Lydia Aruvald registreerimas nooremaid õpilaspere liikmeiks. Vasakult dr. J. Kruus, tütar Karin, kes alustab õppimist täienduskeskkoolis, Robert Kruus ja Kaia Kruus. Järjekorras oma tütrega on advokaat Tõnis Laar.

Foto: Vaba Eestlane

Pantvangide vabastamine jälle ummikus

President Carter keeldub Iraanile vabanduse esitamisest

TEHERAN — Kui Iraani parlament otsustas äsja moodustada erilise komisjoni ameerika pantvangide küsimuse ja nende vabastamise uurimiseks, siis tekitas see samm teataval määral optimismi ja lasi oletada, et vangistatud ameeriklaste küsimus hakkab pikkamööda lahenema. Nüüd selgub, et asjad ei arene siiski nii kiiresti nagu loodeti, kuna Iraani üksteisele vaenulikud ja eriarvamistel olevad poliitilised grupid teevad pantvangide küsimuse lahendamisele suuri takistusi.

Komisjoni rajamine ei lähe siiski nii libedalt nagu seda esialgu arvati. Ka Ühendriikides mõned päevad tagasi maad võtnud optimism on hakanud pikkamööda jahtuma kuna poliitiline olukord Teheranis on niivõrd segane ja ebastabiilne, et vangide kiireks vabastamiseks puuduvad igasugused väljavaated.

President Jimmy Carter toonitas ühtlasi, et Ühendriikide valitsus ei hakka kunagi Iraani valitsuse ees vabandama kuigi ta on valmis alustama läbirääkimisi Teheraniga seal esitatud kaebuste lahendamiseks.

Iraani parlamendis esitatud sõnavõtud pantvangide suhtes olid paiguti võrdlemisi sõjakad ja mõned parlamendiliikmed nõudsid pantvangide vastutusele võtmist. Üks parlamendiliige nimetas ameeriklaste arreteerimist „revolutsiooniliseks sammuks", mis olevat hirmutanud Ameerikat ja selle valitsust.

Vahepeal on Iraani ja Iraagi vahekord muutunud üha pinevamaks ja relvastatud kokkupõrked piiril üha tõsisemateks.

Iraagi valitsus tühistas mõlema riigi vahel 1975. aastal sõlmitud rahulepingu ning esitas nõudmise Iraani kontrolli alla kuuluvale maa-alale, mis Bagdadi andmetel kuulub Iraagile.

Punasõdur suurpoliitika keerises

Kremli surve Ühendriikidele põgenenud sõduri väljaandmiseks

KABUL — Afganistani pealinnas Kabulis Ühendriikide saatkonda põgenenud ja seal asüüli palunud vene sõdur on kujunenud kahe suurriigi vahel suuremaks tulekahjuks paisuvaks probleemiks. Kuna ameeriklased ei nõustunud sõduri väljaandmisega venelastele, siis on nõukogude lendurid madalalt üle saatkonnahoone lendavate helikopteritega ja Afganistani politsei saatkonnaametnike jälitamisega ning nende autode pideva läbiotsimisega hakanud neid terroriseerima.

Kabulist saadud andmetel on venelased nii hirmul oma sõdurite põgenemise pärast, et nad on tõhustanud tunduvalt valvepoiste ka Kabulis asuvate teiste välissaatkondade ümber.

Moskva ähvardused on viinud ameeriklased arvamisele, et N. Liit on valmis isegi jõuga ja terroriga punaarmeelase saatkonnast ära viima, et hoida oma prestiizhi ning hoiatada sõdureid põgenemise eest.

Afganistani kommunistlikud võimud väidavad, et sõdur küüditati ameeriklaste poolt saatkonnahoonest möödumise ajal. Kui venelastel on põgenemise kohta teistsugune ja juba varematest sellelaadilistest vahejuhtumistest tuttav versioon.

Nende andmetel on sõdur sooritanud kuriteo ja põgenes karistuse kartusel oma naha päästmiseks Ühendriikide saatkonda.

Omamoodi kurioosumiks on ameerika saatkonnaametnike vilets võõrkeelte oskus, kuna 14-st saatkonnaametnikust Kabulis ei ole ükski võimeline rääkima vene ega saksa keeli, et sõduri põgenemise motiive selgitada.

Punaarmeelane lahkus USA saatkonnast

WASHINGTON — Ameerika Ühendriigid vabanesid kergelt Kabulis ameerika saatkonnas asüüli otsinud punaarmeelase probleemist kui vene sõdur nõustus vabatahtlikult saatkonnast lahkuma. Ühendriikide välisministeeriumist mainitakse, et punaarmeelane Alexander Kruglov lahkus saatkonnast ja andis ennast vene võimude käsutusesse kui venelased kinnitasid, et tal lubatakse armeest lahkuda ja teda ei karistata. Kruglov lahkus Ameerika saatkonnast vene saadiku Tabejevi saatel, andes kirjaliku tõendi, et ta on lahkunud vabatahtlikult.

Keele kaudu säilitame oma rahvuse

Toronto Eesti Täienduskeskkool alustas tegevust

Möödunud reede õhtul alustati eesti Täienduskeskkoolis lühema aktusega uut kooliaastat. Ootusärevusest särasilmalisi noori ja nendega aktusele kaasa elavaid vanemaid oli Eesti Maja keskmine saal tulvili. Suvel uue „näo" saanud saal oli kaunis ja puhtusest läikiv.

Avasõna ja palve pidas õpilane Elina Pilvet. Ta ütles, et aeg on jälle kooliaastat alustada, möödas on ilus suvi, mis oli eriti tähendusrikas kuna Rootsis toimusid ESTO-80 pidustused, näidates eestlaste ühtekuuluvustunnet. „Meie keskkoolis õpetatakse emakeelt, mis on säilunud läbi ajaloo raskuste, kuid mida on peetud pühaks algusest tänaseni. Palume Jumala õnnistust, et ta aitaks meid õppetöös ja annaks, et me emakeelt kunagi ei unustaks," lõpetas E. Pilvet oma avasõna.

Teisena eesti koolide lastevanemate komitee esimees H. Lupp tervitas noori uue õppeaasta alguses ja avaldas lootust, et eelolev õppeaasta kujuneks sama ilusaks kui on praegune Eesti Maja saal.

Ta ütles erilise tervituse neile, kes algavad õppeaastat eesti keskkoolis. Möödunud aasta täienduskooli lõpetanuist, väljaarvatud üks, jätkavad oma õpinguid keskkoolis, kelledele liitub üks õpilane Ottawast.

H. Lupp avaldas lootust, et noortel oli meeldiv suvi ja hea puhkus. Eriti neil, kel oli võimalus ESTO-80 pidustusel käia. Ta ütles neile kooli esindamie eest tänu kooli poolt, kes olid osalised laulukooris, rahvatantsus ja võimlemises. Ta luges ette laulupeo toimkonna esimehe Jüri Raidi tänusõnad Torontо eesti koolidele kaasalaulmise eest, sest tänu Toronto lastele kõlas laul hästi ja anti edasi ka Stokholmi lähiraadios.

Lõpuks ta puudutas eestikeele õppimise olukorda kodumaal, kus on hakatud takistusi tegema eesti keele õppimisele.

See suund jatkub ja nii on saadud andmeid, et 1. jaan. 1981 muudetakse Tartu ülikool venekeelseks. See näitab millises olukorras on kodumaa ja kui vabad oleme meie siin maal. Meie maad okupeeriv võim on seadnud eesti rahva teisejärgulisse kohta. See näitab kui tähtis ülesanne on meil oma keele kaudu rahvuse säilitamiseks.

„Teie noored olete asunud seda kohustust täitma. Teie seljataga on teie vanemad, kool ja eesti ühiskond," ütles ta noortele, misjärel puudutas kooli vahekorda Toronto linnavalitsuse kooliosakonnaga, kust saadud toetuse tõttu võidakse kooli õppemaks jätta samaks kui oli möödunud aastal, $30 perekonnalt. Praegu on käsil seda koostööd täiendada ka keskkoolile ja mis annaks tasuta kooliraamatute võimaluse ka neile. Ta pani südamele veel koolikindlustuse võtmist, et lapsed oleksid kaitstud kõigi võimalike juhtumite vastu. „Soovin teile kooli alguse puhul edu. Hoidke kõrgel eesti keskkooli vaimu, nagu paljud enne on teinud," lõpetas ta oma kõne heatahtliku sooviga.

Koolijuhataja E. Marten ütles tere tulemast neile, kes on varem koolis olnud, aga eriti neile, kes alustavad koolitööd keskkoolis.

Kuna kõik on puhanud ja valmis tööks, see tõendab, et kooliaasta kujuneb toredaks õppeaastaks.

Ta vestles noortele eesti noorest, kes 130 aastat agasi Pärnumaal õppis küll saksa keeles, kuid kellest kujunes suur rahvuslik luuletaja. Mitte ühegi teise poetessi luules pole sellist armastust eesti looduse ja inimese vastu kui Lydia Koidula loomingus. Veel võõrsil olles oli tal igatsus Eesti väljade järele. Kuid ka meil on keel, mis seob meid vanematega ja teiste eestlastega, nagu kogesite Rootsis. Püüame seda sidet hoida tugevana. See on säilinud läbi aastasadade ja andnud eestlasile neile omased tunnused.

Lõpuks ta andis informatsiooni eeloleva õppeaasta üle, kus esimene poolaasta lõpeb 19. detsembril ja teine poolaasta algab 9. jaan. 1981.

Ette on nähtud talipäev, omaloomingu õhtu ja kevadine kooli väljasõit, mille aeg ja koht on alles lahtine.

Selle järel soovis ta õpilastele jõudu, edu ja indu.

Aktus lõppes Eesti hümniga, misjärel esimene klass hakkas täitma registreerimislehti ja teised kogunesid klassidesse esimeseks õppetunniks.

Rakett plahvatas maaaluses hoidlas

WASHINGTON — Ühendriikides plahvatas Arkansase osariigis Damaskuse lähedal maaaluses hoidlas Titani tüüpi rakett. Plahvatusel said 22 sõdurit haavata, üks neist surmavalt. Ümbruskonna elanikud evakueeriti, kuid neil lubati peatselt jälle koju minna, kuna ametivõimude andmeil ei olnud õnnetuse puhul tegemist ohtliku radioaktiivsusega. Seni ei ole ametivõimud andnud informatsiooni, mis juhtus raketi tuumalaenguga kui raketi vedel kütteaine plahvatas. Titani tüüpi raketid asuvad 47 meetri sügavustes maa-alustes punkrites, kust need sõja olukorras välja tulistatakse. Asjaomastest ringkondadest mainitakse, et Titan II tüüpi raketid on vanad ning nendega on juhtunud ka varem õnnetusi.

Wintario võidud

Neljapäeval, 17. septembril peetud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised võidud pileteile nr. 552318. $25.000 võitsid piletid nr. 171352, 773716, 641822 ja 006567. $1000 võitsid piletid numbritega 83263, $100 numbrid 0275 ja $10 numbrid 222. Tasuta piletiraamatu võitsid numbrid 89.

KANADA EESTI TEATER

JUUBELIETENDUS! I auhind ESTO '80 näidendite võistlusel
„KOHTUMINE VANAS MAJAS"
pühap., 2. nov. kell 4 p.l. Lawrence Park Collegiate

COSMOPOLITAN OPERA ASSOCIATION esitab G. Verdi
UN BALLO IN MASCHERA
(MASKIBALL)
Ooper esitatakse koos koori, balleti ja orkestriga • Renato osas — bariton AVO KITTASK
Reedel, 3. okt. ja laupäeval, 4. okt. kell 8 õ. Ryerson Theatre'is, 43 Gerrard St. E.
Piletid eelmüügil Eesti Abistamiskomitees

AINULT KAKS PÄEVA
1. JA 2. NOVEMBRIL EESTI MAJAS
SAARNIIDU KUNSTINÄITUS

TORONTO EESTI SELTSI
SÜGISPIDU
18. okt. 1980 kell 7 õ.
Eesti Maja suures saalis
EESKAVA • TANTS • BAAR • LOTERII
Samal õhtul ESTO' 80 Loto loosimine

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St. Torontos.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $35.—, poolaastas $19.50 ja veerandaastas $10.50, kiripostiga aastas $56.—, poolaastas $30.50 ja veerandaastas $16.—
TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $38.—, poolaastas $21.— ja veerandaastas $11.—. Kiripostiga USA-s: aastas $61.—, poolaastas $32.50 ja veerandaastas $17.—
LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $72.—, poolaastas $36.— ja veerandaastas $19.—.
Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 45 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto Ont. M6J 2H2

Lubatakse palju, kuid...

11. novembril algab Madriidis Helsingi konverentsi järelkonverents, kus tulevad eeskätt arutusele Helsingi kokkulepete rakendamise küsimused, kuid samal ajal ka paljud teised probleemid, mis hõlmavad ida ja lääne vahekordi. Meie vabadusvõitlusele on Madriidi konverents erakorralise tähtsusega, kuna see on foorumiks, kus on võimalik esile tõsta Eesti ja teiste allaheidetud rahvaste õiguste jalule seadmise küsimusi, kuna need on tihedalt seotud Helsingis sõlmitud kokkulepetega ja lubadustega, milledele alla kirjutas ka N. Liidu president ja parteijuht Leonid Brezhnev.

Meie vabadusvõitluse organisatsioonid Ühendriikides ja Kanadas on teinud jõudumööda koostöös teiste Balti riikidega ettevalmistusi ja eeltööd Eesti, Läti ja Leedu probleemide selgitamiseks ja asukohamaade välisministrite ja rahvaesinduse liikmete informeerimiseks. Nii Balti Liit Kanadas kui ka eesti, läti ja leedu rahvusgruppide keskorganisatsioonid Ühendriikides on saatnud ühiseid märgukirju vastavatele asutustele, institutsioonidele ja poliitikutele, milledes rõhutatakse ja tõstetakse esile inimõiguste allasurumist N. Liidus ning nõutakse Balti riikidele Helsingi kokkuleppe alusel enesemääramise õiguse andmist.

Enesemääramise küsimuse esile tõstmine Madriidi konverentsil on Balti riikidele üheks tähtsamaks ja olulisemaks küsimuseks ja balti vabadusvõitluse organisatsioonid peaksid kõik võimaliku tegema, et sellest küsimusest vaikides mööda ei minda ja venelastele järelandmisi ei tehta. Enesemääramise küsimuse käsitamiseks peaksid olema seda suuremad võimalused ja väljavaated, et Ühendriikide Kongressi Esindajatekoda ja Senat mõlemad aktsepteerisid möödunud aastavahetusel resolutsiooni, mis nõuab Ühendriikide presidendilt ja valitsuselt Eesti, Läti ja Leedu enesemääramise küsimuse esile tõstmist Madriidi konverentsil. Sellesse küsimusesse on positiivselt suhtunud ka Kanada välisminister Mark MacGuigan, kes Kanadas elava läti poliitikategelase Peter Vasarinsi kirjale vastates kinnitas, et Kanada delegatsiooni peamiseks ülesandeks Madriidis on nõuda kõigilt asjaosalistelt Helsingi kokkulepete täitmist, kaasaarvatud ka enesemääramise õiguse andmine Balti riikidele.

Kuid nagu alati — üks asi on lubadused ja teine asi on nende täitmine. Kanada välisministri seletus ja Ühendriikide Kongressi resolutsioonid on paljulubavad ja kaugeleulatuvad kuid praegu on raske ütelda, millisel kujul ja kui resoluutselt need Madriidi nõupidamistel esile tõstetakse. Senised kogemused Belgradis toimunud Helsingi konverentsi järelkonverentsil kinnitavad kahjuks, et nii Ühendriikide kui ka Kanada esindajad ei esinenud vajaliku jõulisusega ja enesekindlusega vaid andsid lõpuks järele N. Liidu esindajate retoorilistele ja põiklevatele sõnavõttudele.

N. Liidu ajakirjanduses avaldatud artiklitest ja analüüsidest enne Madriidi konverentsi võib järeldada, et venelased ei kavatse kontsentreerida oma tähelpanu niivõrd kokkulepete täitmise analüüsimisele, mis on ka endastmõistetav kuna Moskva on Helsingi lepete suurim rikkuja. Selle asemel tahetakse peamine tähelepanu suunata pingelõdvenduse poliitika uuendamisele ja selle kindlustamisele. Küsimust on põhjalikult käsitanud vene poliitiline kommentaator M. Andrejev „Pravda" veergudel, kes eriti alla kriipsutab, et detente poliitika raamides tuleb Madriidis tõsiselt kõne alla võtta ka rahu säilitamise ja desarmeerimise küsimused. Andrejevi pikast artiklist selgub, et venelased ei ole mingil määral huvitatud inimõiguste rakendamise ega enesemääramise õiguse küsimuste arutamisest, mida Kremlis peetakse N. Liidu „sisemisteks asjadeks".

Mis puutub lääneriikide ajakirjandusesse, siis juhitakse siin küll tähelepanu inimõiguste klausile Helsingi kokkulepetes, kuid enesemääramise küsimuse vastu ei tunne ilmselt keegi erilist huvi. See sunnib Balti vabadusvõitluslikud organisatsioonid veelgi energilisemalt ja agressiivsemalt tegevusesse ja nõuab neilt tihedate kontaktide loomist Ühendriikide ja Kanada delegatsioonidega. Ühendriikides on lätlaste ettepanekul kaalumisel Madriidi konverentsi ajaks Hispaania pealinnas ühise Balti büroo asutamine, kuid eestlased loobusid sellest vastavate summade puudumisel. Sellest on kahju, eriti kuna samal ajal tuleb konstateerida, et selliste summade kogumiseks — vähemalt siin Kanadas — ei ole vastavaid samme astutud. Vabade Lätlaste Maailmaföderatsioon ei jätnud aga asja pooleli ja otsustas büroo Madriidis avada omal kulul. Bürood juhatama sõidab läti poliitik Juliis Kadelis Münchenist, kellele palgatakse abiks hispaania keelt kõnelev sekretär. Sellest kõigest jääb mulje, et lätlased on oma asjade ajamisel aktiivsemad ja oma vabadusvõitluse heaks summade ohverdamisel ohvrimeelsemad kui seda oleme meie.

Arvestades läänemaailma kompromissipoliitikat ja alalisi järelandmisi venelastele, ei saa meie Madriidi konverentsile vastu minna eriliste roosiliste lootustega. Kuid peame tegema siiski kõik võimaliku, et meie rahva allasurutud õigusi esile tuua ja eestlastele rahvusvahelistes kokkulepetes lubatud ja tõotatud enesemääramise õigust garanteerida.

K.A.

Lugege kaks korda nädalas ilmuvat „VABA EESTLAST" — sisukam ja odavam eesti ajaleht vabas maailmas!

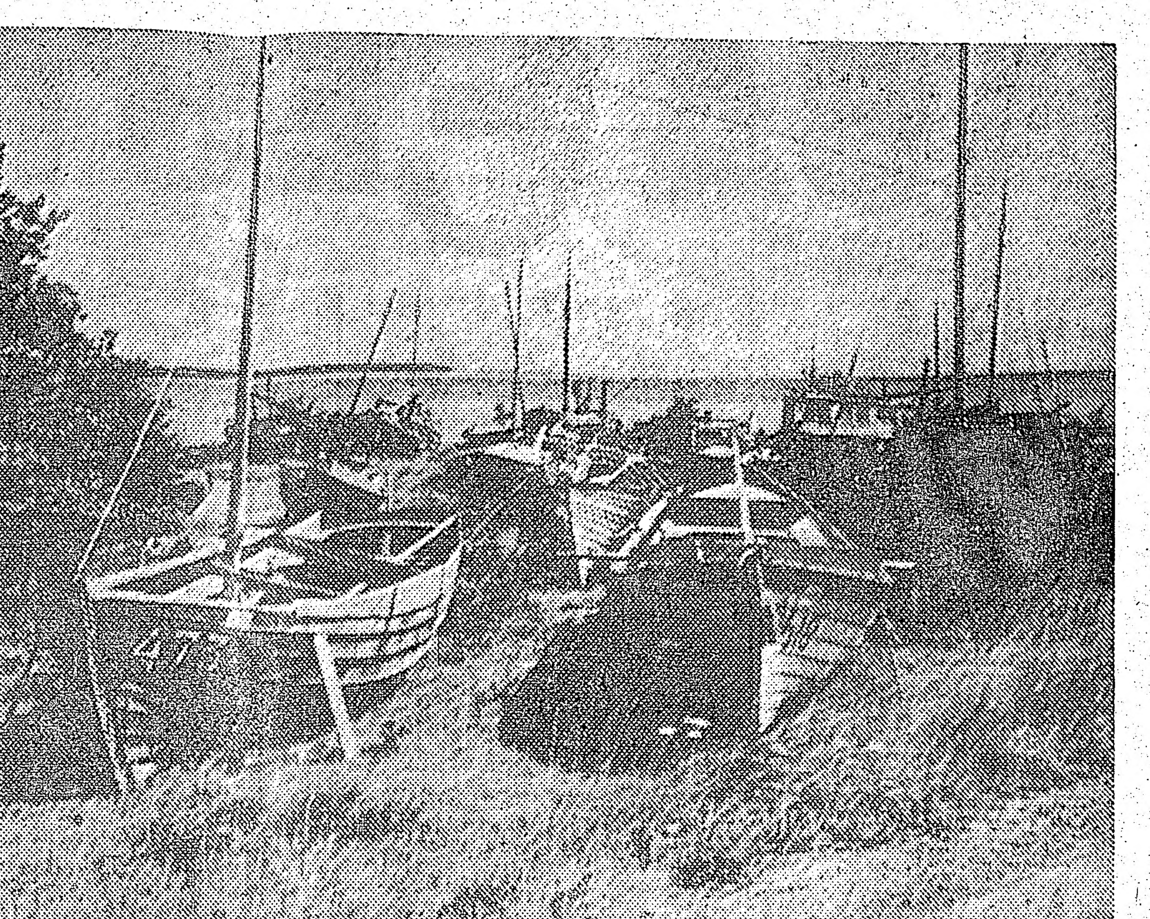

Meeldetuletav vaade neile väikestele paatidele, millega kord üle Läänemere Rootsi randa ja vabadusse pääseti. Pildil paadid järgmisel suvel rannale tõmmatuna, enne kui need venelastele tagastati.

Baikali järv haiseb ja sureb

Ökoloogilised probleemid kerkivad Venemaal päevakorrale

Looduse laastamine juba Stalini ajast peale on olnud N. Liidu põhiprintsiibiks, mis nüüd siiski on veidi vähenemas. Nii partei kui ka valitsus on nägema hakanud, et on vaja kaitsta ressursse ja miljööd. Teadlased, kes on tuttavad rahvusvaheliste sammudega neil aladel, on suutnud poliitikamehed arusaamisele viia, et miljöösaastamise küsimus on kogu maailmas ühine. Inimestel on teada enneolematu saastamine Tshehhoslovakkias, Poolas ja Ida-Saksamaal.

Ökoloogia — teadus organismide ja nende keskkonna suhetest — vihjab saastamisele ja see teadus näitab edasiminekut. Aga samal ajal käib omapärane võimuvõitlus tipus selle üle, kes peaks tegelikult seda arengutööd juhatama, kas marksistlikud-leninistlikud filosoofid või geograafid.

Selletõttu on irooniline, et samal ajal kui kritiseeritakse jõgede ja Baikali saastamist, on mõnevõrra tehtud ka olukorra parandamiseks. Kuid selleks peab N. Liidus olema oma filosoofia, tuleb palju rääkida ja kasutada debatti ajalehtedes.

See, kes tahab uurida N. Liidu miljööprobleeme, võib saada igasugust statistikat.

Aga kusagilt pole saada andmeid ressursside ja miljöö olukorra üle.

Neid tuleb uurijal enesel üles noppida siit-sealt, et vaevaliselt teha kokkuvõtteid selle üle mida ta on leidnud.

Ometi on hakatud aru saama, et suuremat produktsiooni tuleb saavutada juba olevais tööstustes, ega mitte ehitada rohkem ja rohkem vabrikuid, kus produktiivsus on väike. Nii on praegu rauamalmist hävinud peagu 10% enne rooste tõttu, kui see on jõudnud kasutamisele. 100.000 tonni väärtuslikku õli voolab vette, kuid õlitööstuse puhastamiseks tuleks suurendada investeerimist 50% võrra.

On jõutud ka veendumusele, et miljööd peab parandama ja suuri ressursside raiskamisi vähendama, mistõttu peab initsiatiivi saavutama kõigil tasemeil. Pole siiski usutav, et suuremaid radikaalsemaid muudatusi miljööprobleemidega toimuks Brezhnevi ja tema kaaslaste ajal. Selleks on vaja täiesti uut juhtkonda.

Baikali järv on olnud suur ja särav magedavee pärl Aasias. See on maailma vanim järv ja ka sügavaim — ligemale 2000 meetrit. Selles on kolmandik kogu maailma mageda vee varust ja 90% magedast veest N. Liidus.

Järves on 850 loomaliiki mida ei leidu kusagil mujal maailmas. See on ka turismi kalliskivi N. Liidule.

Juba 15 aastat tagasi alustati miljöödebatti Baikali järve ümber, mis N. Liidu oludes on olnud erakorraliselt avameelne. Probleemi tagaküljel oli aga kahe suure tselluloosivabriku planeerimine ja ehitamine Baikali äärde. Tugev teadlaste opositsioon nägi ette, et vabrikud ähvardavad seda omapärast merd ja sellega võidakse rikkuda N. Liidu magedavee varusid tulevikus.

Vabrikud rajati siiski 1970-ndail aastail ja pärast seda on paljud märgid näidanud, et opositsioonil oli õigus.

Raiumine hävitab metsad, erosioon kannab mulla paljastelt randadelt, mürk ja tööstuslikud heitveed rikuvad puhta vee ja paljud haruldased loomaliigid surevad välja.

Neid küsimusi on juba kirjeldatud ka partei keskajakirjanduses.

Kuid Baikalis on asjad halvad. Vesi lõhnab halvasti juba 20 kilomeetri kaugusel vabrikuist. Roiskumissetted on jõudnud juba 700 m sügavuseni.

400 tonni mürgiseid aineid lasti vette juba aastal 1967 ja puhastusseadmeid, mis kunagi valmistati, pole kunagi põhjalikult katsetatud ning need olid liiga väiksed juba algusest peale.

Baikali küsimus on uuesti aruteluaineks olnud, kuna õhk Baikali äärsete vabrikute kohal on suitsune ja alla langeb nii palju saasta, et metsas ei suudeta enam eraldada kaski tumedatüvelistest puudest.

Lisaks vabrikuile on suurenenud õlijäätmed laevaliiklusest. Kuna puhastusseadmed üldse enam ei tööta, siis on tohutud heitvee ja jäätmete hulgad vajunud järve põhja.

N. Liit raiub maha metsa rohkem kui ükski teine maa maailmas, ligemale 400 miljoni tonni aastas. Tal on ka maailma suurimad puidureservid — 75 miljardit kuupmeetrit.

Kolmandik maast on metsaga kaetud, viga on ainult selles, et mets asub ekspluateerimiseks „vales kohas".

Permi rajoonis töödeldakse 200% metsa aastas, s.t. kaks korda nii palju kui jõuab kasvada. Samasugune olukord on ka paljudes muudes kohtades. Paljaks raiumine ehk puhasraie on viinud olukorra Karjalas selleni, et mitmed metsatööstused on jäänud seisma. Põhjuseks on olnud metsa „totaalne ekspluateerimine".

Vaatamata et N. Liidus peaaegu iga aasta on raskeid probleeme oma teravilja saamisega, on ebanormaalselt suured põllumaade alad viimase poole sajandi jooksul rikutud. Arvestatakse, et 52 miljoni hektari põllumaad on kahjustatud vee-erosiooni ja 6 miljoni hektari tuule-erosiooni tõttu kuna üks miljon ha on täiesti rikutud. Üks miljon ha on läinud elamute alla üksi 60-ndail aastail. Ukrainas, N. Liidu viljasalves, võtsid kaevandustööstused 14.000 ha põllupinnast 1972. aastal

N. Liidu kohal on palju õhku ja laiadel aladel on see ka puhas. Aga tööstuspiirkondades on seda hoolimatult saastatud.

Vaatamata igasugustele seadustele ja pingutustele õhusaastamise piiramiseks, saab selle peale ainult loota.

Nii lastakse õhku rohkem väävlit, kui seda vajatakse kogu N. Liidu ja Ida-riikide plokis. Moskvas on väävlisaastamine olnud 17 korda kõrgem kui seda peetakse normaalseks. Moskva õhk ei ole praegu siiski nii saastatud kui see oli 50-ndail aastail. Üksainus soojusjõujaam Kasiras saadab õhku 900 tonni väävlit aastas.

Vasetööstus laseb välja 1200 tonni tinaühendit, 1800 tonni tsingiühendit ja 300 tonni vaseühendeid. Siiski 1964 ja 1970 aastate vahel vähenes heiteühendite määr metallitööstustes selle arvel, et terast ei töödeldud enam 1,6 miljonit tonni aastas, vaid et produktsioon vähenes 850.000 tonnile.

Saastamise piiramiseks tehti teatud piirkondades ettepanek 150 m kõrgete vabrikukorstnate ehitamiseks, mis tuule abil kannaksid saasta üle laiemate alade ja lähikonnas olevate naaberriikide maapinnale.

Põhimõtteliselt annab selline olukord õiguse vabrikute sulgemiseks, kui need ei täida seaduses ettenähtud nõudeid, aga see ei puuduta mitte kunagi strateegiliselt tähtsaid terasetööstusi nagu Magnitogorsk. Et parandada õhusaastamise olukorda oleks vaja 3 miljonit dollarit aastas.

Vesi on see ressurss mida N. Liidus on oma ülesehitamise juures kõige halvemini koheldud. Juurdekasvu nimel on olnud lubatud lasta veekogudesse puhastamata reovett. Volga hiigeljõgi on nii mürgitatud, et selle loomulikud omadused on täiesti kadunud. Üks venelasest uurija on öelnud, et N. Liidus ei ole aastaks 2000 enam ühtki puhast jõge.

Kujutatagu ainult ette, et tuleb elada jõgede, järvede ja tammide juures, mis on kloaagid, kus ei leidu ühtki kala.

Miljonid tonnid õli, sulfiite, klooriiti, fenoole, tsüaniiti ja paljusid teisi mürke on valatud pärast N. Liidu loomist 60 aasta jooksul jõgedesse. Heitevete maht tõusis 30 korda ainult 1920 ja 1960 aastate vahel.

50-ndail aastail tühjendati jõgedesse 27 miljardi kuubikmeetrit heitvedelikku, mis oli peagu kõik puhastamata. Veel 1975. aastal saadeti 75% heitvetest jõgedesse ilma puhastamata.

Volga on pooleldi Venemaa mustaveerentsel, mis voolab Kaspia merre. See on põhjustanud suure kalade suremise Volgas ja paljudes teistes jõgedes, mis on kõlbmatuks muutunud kaladele. Hiigeljõge Obi ähvardab riknemine ja uurijad nõuavad alarmeeritult, et ärgu tehtagu sellest solgi äravoolu renni.

Reovesi õlitööstusest arvatakse olevat mitusada tonni aastas, kuna rafineerimisel kaotatakse 3% õliproduktsioonist.

Ainult Bakuu lahes heidetakse Kaspia merre 65.000 tonni õli aastas. Sellele lisaks mainitakse, et tselluloosivabrik laseb oma produktsioonist reoveena välja 8% ja sünteetilise kiu vabrik 4%.

„Meil ei ole praegu võimalik vabrikutesse puhastusvahendeid ja reoveesüsteeme ehitada, mis võimaldaks 90% ulatuses heitvete reostusainete kvantumit vähendada ja jõuda sinna tasemele, kus ollakes näiteks Lääne-Saksamaal," ütleb üks vene teadlane. „Aga kui me jätaksime võidurelvastumise võiksime vähemalt suurendada puhastamise poole püüdlemise kiirust."

Teised planeerijad on teinud ettepaneku, et loobutagu üldse reoveepuhastamise mõttest. Jagatagu jõed „veenideks" ja „arteerideks", ühed olgu heitvetele, teised puhta vee jaoks. Moskva reovesi lastagu torujuhtmestiku kaudu Misjtjerna tasandikule ja Lõuna-Venemaa vesi lastagu voolata sügavasse Musta merre, kust see natukehaaval valguks edasi Vahemerre.

Kommentaarid

Läänemaailmas valitsev kahepaiksus ei kerki kunagi nii selgepiiriliselt esile kui nendel juhtudel, kui on tegemist N. Liidu sõjakuritegudega. Juba Nürnbergi kohtuprotsessil põigeldi venelaste kuritegude arutamisest ja esile toomisest piinliku vaikusega kõrvale ja see hoiak on kestnud kahjuks tänapäevani.

Kanada ei ole teiste lääneriikide hulgas erandiks. Seda võis märgata eriti möödunud pühapäeval Torontos toimunud Teise maailmasõja ajal N. Venemaa KGB poolt mõrvatud Poola ohvitseridele pühendatud mälestussamba avamisel. Ontario provintsivalitsus ja Toronto linnavalitsus olid kohale saatnud oma esindajad kuid Ottawas asuv föderaalvalitsus pidas paremaks sündmusest vaikselt mööda minna ja oma esindajat mitte kohale saata, nähtavasti kartes, et see võiks esile kutsuda venelastega soovimatuid sekeldusi. Samal liinil püsis ka Toronto teine suur hommikuleht, kes pidas vajalikuks sündmust surnuks vaikida, kuigi samba avamistseremoonial viibisid 10.000 inimest, enamus loomulikult poolakad, kuid nende kõrval ka rohkesti teiste Ida-Euroopa rahvusgruppide esindajaid ja kanadalasi.

Nagu nüüd tagantjärele selgub, oli poola orgnanisatsioonidel samba püstitamiseks koha leidmisega suuri raskusi, kuna ametivõimud keeldusid üksteise järele ühest ja teisest kohast. Nähtavasti arvestati siin samasuguste argumentidega, mille mõjutusel föderaalvalitsus oma esindaja samba avamisele saatmata jättis. Lõpuks leiti sambale asukoht Roncesvallesi tänava otsas Ontario järve ääres kuhu endise Sunnyside raudteejaama asemele on rajatud väike väljak.

Kuid sellega ei olnud kõik tülid ja pahandused veel lõppenud. Poolakad ei tahtnud poolele teele seisma jääda ja sambaga diplomaatiat hakata taga ajama — see mälestusmärk pidi selgesõnaliselt kinnitama, milleks ta on püstitatud ja keda sellega mälestatakse. Kuid seda otsekohesust ja tõe allakriipsutamist tuli ametivõimude eest varjata kuni samba avamiseni. Seda ka tehti ja nüüd avati mälestusmärk N. Liidu kommunistlikku rezhiimi avalikult süüdistava tekstiga, mis kinnitas, et Smolenski lähedal Katõni metsas Teise maailmasõja ajal toimunud massimõrv, mille ohvriks langes üle 4000-de poola ohvitseri, on vene KGB-meeste kätetöö. Venelastele tundub see eriti masendavana ja hävitavana, et isegi poolakad, kelledel on eriline põhjus sakslasi vihata, ei usu Kremli valet, mis süüdistab Katõni mõrvas sakslasi. Kuid lõpuks — Kremli väidet on ka raske kõige parema tahtmise juures uskuda, kuna tõendmaterjalid venelaste vastu on niivõrd kaaluvad, et neid on võimatu ümber lükata.

Kui Kanadas ja teistes lääneriikides paljud riigimehed ja poliitikud isegi sellist sündmust ei julge ega söanda avalikult kaasa teha nagu seda on mälestussamba avamine massimõrva ohvritele, siis tekib paratamatult küsimus kuidas mõeldakse maailmas tõde ja inimõigusi jalule seada, millest nii palju räägitakse. Ja kui juhtivad isikud terroriaktsioonide hukkamõistmisele kaasa ei taha ega julge aidata — kuidas tahetakse siis võidelda rahvusvahelise terrori vastu, mis võtab iga päevaga üha suuremad mõõtmed ja ähvardab kogu vaba maailma demokraatlikku süsteemi?

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

27. ja 28. sept. dr. H. Tari, tel. 922-3824.

4. ja 5. okt. dr. R. Pahapill, tel. 921-7777.

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

Eestimaa Kommunistliku Partei häälekandja „Rahva Hääl" üritab oma käesoleva aasta 31. augusti numbris avaldatud pikas artiklis „40 aastat sõjakomissariaate" kinnitada, et Eesti Vabariigi armee likvideerijaks oli võimas ja suuri rahvahulki haarav Eestimaa kommunistlik partei ning et venelastel oli selle operatsiooniga väga vähe tegemist. Nii mainitakse artiklis, et „kogu töö kohalike sõjaväehaldusasutuste ümberkorraldamisel sõjakomissariaatideks toimus EK(b)P Keskkomitee juhtimisel".

Tegelikult oli Eestimaa kommunistlik partei tol ajal väga äbarik ja liikmetevaene organisatsioon, kelle juhtide ülesandeks oli kanda ainult seda maski, mis venelaste manipulatsioone ja operatsioone Eesti Vabariigi ja selle asutuste ning institutsioonide likvideerimisel varjas. Samas artiklis antakse sellele isegi kinnitus, kuna mainitakse, et Eesti NSV sõjakomissariks sai polkovnik P. Ljussin, poliitosakonna ülemaks aga polgukomissar K. Dimitrijev. Need mehed olid kutselised vene sõjaväelased ja politrukid ning nende juhtimisel viidi läbi eesti sõjaväe likvideerimine ja lõplik puhastamine ohvitseridest, kes venelaste arvates ei olnud truud Stalini punasele rezhiimile.

Samas artiklis räägitakse ka eesti noorte mobiliseerimisest pärast Teise maailmasõja puhkemist. Ka siin jatkab artikli autor oma ülevaadet muinasjutu stiilis, kinnitades, et sõja puhkemisel hakkas sõjakomissariaatidesse saabuma massiliselt kodanike avaldusi, kes palusid endid rindele saata. Kuid lõpuks tuleb ajaleht välja ka mõningate seni vähetuntud faktidega, mainides, et üldse mobiliseeriti Eestis 1941. aasta juulis 50.000 meest. Lisaks sellele olevat punaarmee saanud üle 14.000 hobuse ja ligi 1300 üksust autosid ja traktoreid.

Nii et rööv imine oli põhjalik. Sõja puhkemisel rööviti elava jõu hävitamiseks ja punastele võimaliku vastupanu elimineerimiseks eesti noori ja saadeti Siberisse, rööviti ka hobuseid ja muud eestlaste varandust, mis anti Eesti okupeerinud punaarmee käsutusse.

Artikkel, mille autoriks on Eesti NSV Sõjakomissariaadi poliitosakonna ülem polkovnik E. Pallase loeb üles ka need nimed, kes on olnud eriaegadel Eestis sõjakomissarideks. Need on: polkovnik P. Ljussin, polkovnik K. Kanger, kindralleitnant L. Pärn, kindralmajor J. Lombak, polkovnik A. Feldman ja kindralmajor I. Tuhkru. Poliitosakonna ülemad ehk ülempolitrukid on olnud K. Dimitrijev, major V. Kin, polkovnik A. Pusta, alampolkovnik A. Shemjanin, alampolkovnik E. Noska, polkovnik A. Nugis, polkovnik A. Aleksejev ja polkovnik I. Butshinski.

Huvitav nimekiri. Nagu nähtub, osa venelasi, osa eestlasi. Kuid kõik need nimekirjas esinevad eestlased on Venemaa eestlased ja ammuaegsed N. Liidu kompartei liikmed, osa neist võtnud osa juba vene kodusõjast. Seega läbi ja lõhki Kremli mehed, kelledel nõndanimetatud Eestimaa kommunistliku parteiga ei olnud midagi tegemist ja kes täitsid ainult Moskvast tulnud käske ja korraldusi.

AMI

ESTO-80 ajal korraldati huvilistele ka laevasõite Stokholmi vetes. Fotol näeme ühte gruppi meresõidust osavõtjatest. Foto: Mihkla

Sihtasutus „Võitleja" inkorporeeriti

Otsitakse võimalusi ajaleht „Võitleja" väljaandmiseks kandepinna loomiseks

Tagamaks ajalehele „Võitleja" tugevamat majanduslikku kandepinda ja soodustamaks toetuste ning annetuste tegemist inkorporeeriti 22. augustil 1980 Sihtasutus „Võitleja", ingliskeelse nimega „Võitleja Relief Foundation". Sellekohasele kodumendile kirjutas alla Ontario tarbimise ja kaubanduse minister Frank Drea.

Küsides ühelt Sihtasutus „Võitleja" direktorilt Hans Kivilt, mis see uuendus ajalehele annab, selgitas ta, et Sihtasutus „Võitleja" on iseseisev organisatsioon ja ajaleht kuulub nüüdsest peale sihtasutusele.

Vajaliku asjaajamise Ontario ametiasutustega korraldas noor Eesti advokaat Roland Laan ja kogu protseduur toimus võrdlemisi kiiresti.

Kuigi sihtasutus annab ajalehte välja ja vajab esmajoones toetusi just selle ülesande täitmiseks, võib saadud sissetulekuid kasutada uurimusteks, kirjastamiseks, hariduslikeks otstarveteks, pidada üleval institutsioone, mis on ühiste eesmärkidega sihtasutuse sihtidele. Kuid sihtasutus võib anda toetusi ka neile institutsioonidele, millel on samad sihid. Toetust on võimalik anda ka üksikisikuile, kes seda vajavad.

H. Kivi mainib, et selle juriidilise sammuga lähevad senised „Võitleja" rahad üle sihtasutusele.

Uuel sihtasutusel on liikmeid üle kogu maailma, kuna kõik need isikud, kes möödunud aastal ostsid „Võitleja" 25-dollarilise toetustähe, on liikmed. Need on sellega „Võitleja" eluaegsed liikmed, nii kaua kuni nad on ajalehe „Võitleja" tellijad.

See samm ei too siiski muudatusi ajalehe juures, kus kõik jääb endisele alusele, küll on aga esitatud soove, et ajaleht võiks tihedamini ilmuda.

Uue inkorporeeritud vormi alusel on lubatud annetuste vastuvõtmine, testamentide, kinkide ja igat liiki varaduste majandamine, ostmine ja müümine. Kõik annetajad saavad vastu maksuvaba tõendi.

Lisaks otseselt Sihtasutus „Võitlejale" tehtud annetustele on võimalik annetusi vahendada ka ülemineku korras.

Kui keegi teeb annetuse teatud ülesandeks, siis sihtasutus annab selle edasi vastavalt annetaja soovile. Kuna Sihtasutus „Võitlejal" on kolmest inkorporeerimise vormist kõige lahtisem, siis võib ülekantava raha edasi anda juba lähemate nädalate jooksul.

Esimeseks Sihtasutus „Võitleja" sammuks on tuluõhtu korraldamine laupäeval, 27. sept. Eesti Maja suures saalis, kus tuleks avalikkusele lühemalt segitamisele sihtasutuse eesmärk. Peokavas on Kitcheneri tantsugrupi esinemine, laulavad Aino Tera ja Hilda Sepp ning kaugemaks laulukülaliseks on Raimond Tralla Detroidist.

Sellele järgneb ülemaailmse loterii korraldamine, kus müügile lastakse 12.000 piletit ja üks raamat neist saadetakse igale lehe tellijale. Pileti hinnaks on ettenähtud $1.00, kusjuures esimeseks võiduks on $1000, teiseks $750 ja kolmandaks $500, pluss rida väiksemaid rahalisi võite. Loterii on mõeldud sihtasutusele tulu saamiseks.

H. Kivi kahetseb, et seesuguse algatusega pole varem alustatud, sest ühiselt võiks palju ära teha.

Uue Sihtasutus „Võitleja" liikmeiks võivad kõik hakata, eluaegne liikmemaks, nagu juba nimetatud on $25, mille juurde lisab lehe toetaja-tellimine.

Uus väljaandja ei too muudatusi ajalehe juures. Seni pole selle väljaandmisel Torontos muid probleeme olnud kui kaastöö saamisega, kuid on lootusi peagi uute kaastööliste juurde saamiseks.

Nii on Sihtasutus „Võitleja" mitte-kasutaotlev kinke ja toetusi vastu võttev organisatsioon. Sihtasutusel on kuus direktorit: A. Jurs, A. Kala, E. Lindaja, A. Nõmmik, E. Salurand ja H. Kivi. Need direktorid on esialgsed, kuna uued valimised on jaanuari alul kokku tuleval peakoosolekul.

TEADAANNE

Eesti Pensionäride Klubi Torontos Tervisvõimlemise Rühm alustab 1980-da aasta sügishooaega esmaspäeval, 29. septembril kokkutulekuga Toronto Eesti Maja keskmises saalis. Esimese ja teise rühma võimlejaid, samuti UUSI VÕIMLEJAID palutakse kohale ilmuda kell 12 päeval.

JUHATUS

Vene „vennad" saavad Eestist ka graniiti

24. aprillil tõi Kremli „Izvestija" lühisõnumi Tallinna lähedal avastatud rikkalikust graniidileiukohast, märkides, et sealne graniit asub 140 meetri sügavuses.

Selle avastuse ja leiutatud graniidi väljavõtmise kava kohta kirjutab Tallinnas ilmuv „Õhtuleht" Geoloogia valitsuse juhtiva geoloogiainseneri Ada Teedumäe andmetel järgmist.

Vajalikku killustikku saadi senini peamiselt põllukivist, mille piiratud ja hajutatud varud ei võimalda tootmise laiendamist. Arvestades aga kasvavat vajadust graniitkillustiku järele, olevat kaalutud selle tootmist Suursaarel, Maardus ja Hiiumaa Palukülas. Geoloogia valitsuse uurimiste andmeil hakatakse seda tootma nüüd maa-aluses kaevanduses Maardus, kus esialgsete arvestuste järele saadavat killustikku kaks korda odavamalt kui rändrahnude killustik maksma läks.

Juba olevat eraldatud 13,7 ruutkilomeetriline maa-ala, kust saadavat üle 600 milj. kuupmeetri graniiti.

Graniidikihi paksus olevad kuni 50 meetrit. Sügavuse suunas jatkuvat graniiti veelgi enam. Maardu graniit olevat 150—180 meetri sügavusel, mispärast seda tuleb kaevandada maa all. Selle survetugevus olevat üle 1500 kilo ruutmeetrile. Kõrge olevat ka külmakindlus, mis graniidi tegevat veelgi väärtuslikumaks. Ka välimuselt olevat graniit väga dekoratiivne.

Leht kirjutab, et Maardus olevat geoloogid eeluurimiste tööl. Saadud andmeil koostatavat tehnilised ja majanduslikud põhjendused ja konditsiooni projekt. Kuna uurimiste tulemusi peetakse positiivseiks, siis loodetakse alustada Maardus graniidi tootmisega.

See tähendab uue, ja nagu arvata võib üsna suure tööstuse organiseerimist okup. Eestisse, mis sinna toob jälle Venemaalt uusi „abistavaid töökäsi" ja viib minema isegi graniidi Vene „vendadele".

(VES)

Leedu ühiskonna suured toetused kultuurile

Leedulastel USA-s tegutsev kultuuriline fond jõudis oma kapitalide kogumisel käesoleval aastal ületada 2 miljonit dollarit. Kapitalist antakse toetusi kultuurilistele ettevõtetele ja algatusile, kuid vaid kapitali protsentide osas.

Fond alustas tegevust 1962. aastal. Kuni 1980. aastani on sellelt kapitalilt laekunud protsentidena välja antud kultuurilisteks toetusteks $919.552.

Hiljuti auhinnati vähemate summadega leedukeelseid raadiosaateid USA-s. Auhindamise teemaks oli „400 aastat Vilniuse ülikooli". Kõige paremini oli küsimust äsjatoimunud raadiosaateis käsitanud leedulaste raadiosaatja Bostonis, kellele I auhinnana välja anti $500. Teise auhinna $300, sai Los Angelese leedukeelne raadiosaade ja kolmanda — $200, New Yorgi leedukeelne saade.

(VES)

ESTO-80 läbikäik $800.000

Eesti ühiskonna toetus 100.000 dollarit

STOKHOLM — Stokholmis ilmuv ajaleht „Välis Eesti" esitas kuu aega pärast ESTO-80 pidustuste lõppu laekur Herbert Iir'ele küsimuse suursündmuse majandusliku finantseerimise ja majandusliku õnnestumise kohta. Herbert Iir vastas, et lõplik majanduslik aruanne selgub tõenäoliselt hilissügisel, kuid praegu võiks öelda, et pidustuste läbikäik oli ca 3 miljonit krooni (ca 800.000 dollarit).

Herbert Iir valiti ESTO peatoimkonda 1977, kui Scala-teatri ruumes 184 eesti organisatsiooni esindajat moodustasid ESTO organid. Kui nüüd tagantjärele küsida, milline oli „majanduspoliitika" ettevalmistustöö ajastul, siis vastab Iir naljatades, et „rahasid oleks kassas".

Sellele taotlusele vastavalt hakati organiseerima toetusi.

Neid laekus ümardatud summades 1977. a. 80.000 kr., 1978/100.000, 1979/130.000, 1980/20.000, seega kokku 330.000 krooni (ca $100.000.—). Sellele liitub riigitoetus 74.000 kr. suuruses, nii et rahaliste toetuste üldsumma tõuseb 404.000 kroonile.

„Ise annetasin esimese kümnekroonise, kuid nüüd sisaldab donaatorite nimekiri üle tuhande nime. Üsna alljärgus andis Eesti Komitee toetust 10.000 kr.,

kuid leidub vähemalt kümme nime, kelle toetus on olnud 5000 kr. või rohkem.

Kõigile annetajaile võib vaid avaldada siirast tänu, et ettevalmistavas järgus oli meil summasid jooksvate kulude katmiseks.

ESTO-80 ajal toimus 28 rahalist üritust ja paistab nii, et majandusliku otsad lähevad kokku. Väljaminekuist võiks näitena tuua, et rongkäik läks maksma 30.000 kr., sisse arvatud kolm orkestrit, PR 70.000, mis andis häid tulemusi jne.

Peatoimkonna väljaandel ilmunud märgid ja särgid ning muud esemed müüdi läbi, linnas lehvinud lipud leidsid endale vaderid, nii et aruande tulemuste suhtes võib olla optimistlik.

Võib arvata, et ESTO-80 läbikäik on kusagil 3,2 miljoni krooni piires, kui lõpparvud on selgunud, ütleb Herbert Iir.

Oma igapäevase töö kõrval revisjonibüroos on ta üle kolmekümne aasta hooldanud majandust eestlaste tegevusväljadel. Oli aeg, kus ta pidas korras 30—40 eesti majandusettevõtte arvepidamist, nüüd on nende arv vähenenud paarikümnele, sest eestlastele kuuluvate ettevõtet arv on üldiselt vähenenud kas omaniku vanuse või surma tõttu.

Toimetuse märkus: 1 Rootsi kroon võrdub praegu ca 28 Kanada cendile.

„National Geographic" Valges Majas

Valgesse Majja saadetakse kõik olulisemad trükised, mis ilmuvad Ühendriikides. Nende seas oli ka ajakirja „National Geographic" number, milles ilmus Priit Vesilinnult pikem, rohkete piltidega artikkel okupeeritud Eesti kohta.

Nagu presidendi perekonnale lähedasilt kuuleme, on president J. Carter artiklit lugenud. Pärast lugemist ka presidendi perekonnaliikmete poolt saatis First Lady Rosalynn ajakirja Pittsburghi oma venna abikaasale, kelleks on teatavasti eestlanna Aino Smith-Palitka, pärit Tallinnast, artikli lugemiseks tema ja ta Isade Maa kohta ülemaailmselt levivas ajakirjas.

(VES

Suured töötegijad Baltimores

Baltimore Eesti Selts avaldab tänu kõigile, kes ükskõik mil viisil kaasa aitasid 6. Hopkins Plaza Eestlaste Nädalalõpu korraldamisele, mis kujunes majanduslikult enneolematult edukaks: $20.500-lisest läbimüügist saadi puhastulu $11.000. Ehkki õnnestumisele oli kaasa aidanud päiksepaisteline ilm, oli pearöhk ikkagi väsimatuile töötegijaile, kelledest mitmed olid olnud esmakordselt korraldajate ridades.

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$35.—	$38.—
Poolaastas	$19.50	$21.—
Veerandaastas	$10.50	$11.—

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$56.—	$61.—
Poolaastas	$30.50	$32.50
Veerandaastas	$16.—	$17.—

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $72.—, poolaastas $36.—, veerandaastas $19.—

Aadressi muudatus 50 centi. Üksikumbri hind 45 centi.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont.
M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „____" _____ 19____. Tellimise katteks lisan $ _____ siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi _____

Aadress _____

OOTAMATULT LAHKUS MEIE ARMAS ABIKAASA JA ISA

JULIUS PÕDRA

Sündinud 28. juunil 1919 Saaremaal
Surnud 21. septembril 1980 Torontos

Puhka rahus!
Mälestuse kauneid jälgi
südamesse jätsid meil.

Mälestavad sügavas leinas

ABIKAASA JA POEG

ARMAST SUGULAST, HEAD NAABRIT KODUMAALT JA SÕPRA

leitnant HUGO LÜBEK'it

surnud 18. septembril 1980 Austraalias

mälestavad kurbuses

ANTS ja HELLY LÜBEK
JOSEPH ja ERIKA KIIK
KARL ja LEILI PAAP
LEO PAAP

KALLIST SUGULAST JA HEAD SÕBRATARI

MARGE HUNT'i

leinavad

Hääd und,
võõras mullas!

LYDIA KINGISSEPP abikaasaga ja
POJAD perekondadega

KAUAAEGSET SÕPRA

kapten ULRICH HARPE't

surnud 19. septembril 1980

leinab

perekond MÄNNAPSO

ARMAST SÕPRA JA RISTIISA

REIN TAMM'e

mälestavad

A. PAJOS perekonnaga

ARMAST KAASMAALAST

MAIDO MÄND'i

mälestavad

ERIK NAIRISMÄGI abikaasaga
ENE-LY NAIRISMÄGI
HILDA UUSÕJA
ÜLO NIINEP abikaasaga
JAAN LUIK abikaasaga
HARALD JÜRGENSON abikaasaga
ENDEL LIHO abikaasaga

ARMAST RISTIISA, KLASSIVENDA JA SÕPRA

REIN TAMM'e

mälestavad kurbuses

MARI-ANN perega
AINO ja MEINHARD AAMAN
ERNA ja ENDEL TIGANE

Avaldame kaastunnet ENDLA ja VILLEM TAMM'ele abikaasa ja isa lahkumise puhul, ning mälestame oma väärikat ühingu liiget

REIN TAMM'e

ÜHING KIVIOJA

ARMAST

NELLY KIRSS'i

mälestavad leinas

MARIA KÄGU
ELLEN ja ENDEL LINDAJA
ristitütar HELLE-MALL TÕSINE abikaasaga
VIRGE-KAI MERELAID abikaasaga

Pika ja raske haiguse järgi lahkus meie armas kooli- ja klassiõde LÜG päevilt

IDA JÄRV

(sünd UESSON)
Surnud Haapsalus

Mälestavad kurbuses

ALMA
ARNO
ERMI

E.V. sv.lendur

MAIDO MÄND

Sind mälestavad leinas

endised EESTI LENNUVÄELASED

E.V. sv.lendur

NIILO SALVET

Sind mälestavad leinas

endised EESTI LENNUVÄELASED

OOTAMATULT LAHKUS

HANS JAANUSSON

mälestavad kurbuses ja avaldavad sügavat kaastunnet emale ja kasuisale IMPI ja KRISTJAN KURVITSALE

LINDA LAAN
LEA LEHMANN perekonnaga
ÊVALD HÄRMA abikaasaga
AUGUST RUUSAUK abikaasaga
RAIMOND TRALLA abikaasaga

KIRIKUD

EELK TORONTO
VANA ANDRESE KOGUDUS
Carltoni ja Jarvise nurgal
Õpetaja Andres Taul
Toronto, Ont. M6G 3K6
17 Frank Cresc.
Tel. 656-5248, kirik 923-5172

Pühapäeval, 28. septembril JUMALATEENISTUS kell 4 p.l.. Külalisõpetaja Rudolf Reinaru Lakewoodist.

5. okt. LÕIKUS-TÄNUPÜHA JUMALATEENISTUS kell 4 p.l.. Kohvilaud. Eeskavas: Viiu Varik, Alfred Kuus, Elisabeth Volfe —harfil.

ÕPETAJA KÕNETUNNID teisip. ja neljap. 6—8 kiriku käärkambris.

TORONTO EESTI AP.-ÕIGEUSU KOGUDUS
R. R. 5, Orangeville, Ontario
Praost E. Lepik
Tel. 1-519-941-4309

Pühapäeval, 5. oktoobril, kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS Peetri kirikus. Teenib ja jutlustab preester E. Lepik. Laulab koguduse laulukoor G. Raagi juhatusel. Laululehed.

Tänupalve kirikuvanem Aleksander Lõugase 80. sünnipäeva puhul. Jumalateenistusele järgneb ühine koosviibimine kohvilauas.

EESTI EV.-LUTERI USU PEETRI KOGUDUS TORONTOS
817 Mt. Pleasant Rd., Toronto
M4P 2L1. Kiriku tel. 483-5847
Õp. Oskar Puhm
34 Dinnick Cres., Toronto
M4N 1L8, tel. 483-4103.

Pühapäeval, 28. sept. kell 11 homm. jumalateenistus, teenib Montreali kog. õpetaja Heino Laaneots. Algab pühapäevakooli ning leerieelsete rühmade tegevus ja piiblitunnid. Viiulisolist Marja-Leena Roos.

Pühapäeval, 5. okt. kell 11 hommikul JUMALATEENSTUS. Teenib õp. O. Gnadenteich. Solist Tamara Norheim.

ÕPETAJA KÕNETUNNID neljapäeviti kl. 6—8 õhtul.

Teine saunapõlemise ohver suri

Toronto Western hospitalis suri 19-aastane Margaret Broszczakovski, kes sai raskeid tulehaavu Couchchingi järve ääres eesti perekond Mankin'i sauna põlemisel 6. septembril. Tuleõnnetuse ajal hukkus põlevas saunas 20-aastane Jacqueline Storer. Tuleõnnetuse puhul ei tõstnud politseivõimud kellegi vastu süüdistust, kuna tegemist oli puhtakujulise õnnetu juhtumiga bensiiniplahvatuse tulemusena.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS
883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
10 Lamport Ave., Apt. 307
Toronto 5, Ont. M4W 1S6
Tel. 961-8391.
VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühap., 28. sept. kell 10.15 hommikul pühapäevakool. Kell 11 JUMALATEENISTUS. Kõneleb K. Raid „Vaimuannid". Segakoor. Juhatab T. Kirves. Kell 6 õ. kuulutuskoosolek. Kõneleb J. Puusaag, solistid K. Raid — tshello, S. Medri — laul.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS
Stone Church, 45 Davenport Rd.
Jutlustaja Allan Laur,
141 Clark Ave., Unit 50 Thornhill, Ont. L3T 4P4. Tel. 889-8173.

Laup., 27. sept. kell 7 õ. PALVEÕHTU. Pühap., 28. sept. kell 1.15 pühapäevakool lastele ja täiskasvanuile. (Täiskasvanuile teemal „Piibli prohvetlik ennustus"). Kell 2 p.l. JUMALATEENISTUS. Kõneleb Allan Laur. Duett-laule: Ülo Lindström, Raul Pumber.

Teisip., 30. sept. ja neljap., 2. okt. kell 7.30 õ. PALVEÕHTU.

MÄLESTAME ARMAST

ELSA MARLEY'd

ja avaldame kaasfunnet abikaasale õega

„Õndsad need,
kes Issandas surevad" TE BAPTISTI KOGUDUS

Murray E. Newbigging
MATUSEMAJA
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Director
723 Mount Pleasant Rd.
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 ◎ 489-8002

Tänavuse teatrihooaja Toronto eesti ühiskonnas avas suurepärase lavastusega noorte näitetrupp, tuues lavale Elmar Maripuu näidendi „Sündmused sureval planeedil". Pildil vasakult Jaan Kuuse, Katrin Kannel, Mati Vaga, autor Elmar Maripuu ja lavastaja Linda Pakri pärast pingelist etendust.

Foto: Vaba Eestlane

Iraan mobiliseerib 125.000 meest

Võitlused Iraagi vastu võtavad üha laiema ulatuse

TEHERAN — Iraani valitsus on välja kuulutanud mobilisatsiooni, et tõhustada oma sõjalisi jõudusid Iraani-Iraagi piiril kus võitlused võtavad üha laiaulatuslikuma ja ägedama iseloomu. Lippude alla kutsutakse tuhandeid sõjalise väljõppe saanud reserviste, kes peavad aitama tugevdada võitlevaid iraani üksusi, et lüüa iraagi vägesid välja Iraani territooriumilt.

Mõningate andmete kohaselt on iraagi väed vallutanud 90 ruutmiili suuruse maa-alal Iraanilt, mida Bagdadis peetakse ajalooliselt Iraagile kuuluvaks piirkonnaks.

Teherani valitsus ja president Bani-Sadr on eriti mures, et võitlused kanduvad Iraani suuremate õliallikate lähikonda ja võivad neile ohtlikuks kujuneda.

Ühtlasi kardetakse, et lahingud võivad haarata Pärsia lahe piirkonda, mille tulemusena lõigatakse läbi õli vool läänemaailma.

Iraani sõjajõudude ülemjuhatuse on põhiseaduse kohaselt enda õlgadele võtnud president Bani-Sadr, kes süüdistab vaenutegevuse organiseerimises Ühendriike, kinnitades, et Iraak on ainult Washingtoni käsilaseks.

Iraani võimud kavatsevad lippude alla kutsuda umbes 125.000 meest.

Shahhi päevil arvestati iraani sõjaväe koosseisu 285.000 mehele kuid Khomeini revolutsiooni tulemusena, mille ohvriks langes palju kõrgemaid ohvitsere, on iraani armee lagunenud ja sellest on järel veel riismed.

Omaette probleemiks on ka relvastus, kuna shahh varustas oma sõjaväe ameerika relvadega ja sõjamasinatega, millest suur osa on nüüd tagavaraosade puudumisel rivist välja langenud.

Jaht Somoza mõrvaritele

Nikaraagua endine diktaator mõrvati Asuncio tänaval

ASUNCION — Paraguay pealinnas Asuncionis langes marksistide ohvriks Nikaraagua endine diktaator Anastasio Somoza. Terroristid olid oma kallaletungi hästi ettvalmistanud kuna Somoza autot ründasid Asuncioni tänaval kuus meest rakettidega ja kuulipildujatega.

Kallaletungi tulemusena said surma ka Somoza autojuht-ihukaitsja ning üks tema finantsiline nõuandja. Autole ühest ühjast majast tulistatud rakett oli nii suure lõhkejõuga, et see paiskas autojuhi laiba 60 jala kaugusele.

Terroristidel õnnestus sündmuskohaselt põgeneda väikesel veoautol kuigi neil tekkis tulevahetus Somoza autot saatva politseinike autoga.

Paraguay valitsus mobiliseeris suured jõud mõrvarite tabamiseks. Eriti tugevdati valvetõkkeid Argentiina piiril, kuna oletuste kohaselt olid osa mõrvareid Argentiina terroristliku pahempoolse organisatsiooni Rahva Revolutsioonilise arliikmed.

Paraguay jõe ääres tekkiski politseil tulevahetus põgenevate terroristidega, kusjuures surma sai üks arvatavatest Somoza mõrvaritest argentiinlane Hugo Alfredo Irurzum, kes on tuntud „kapten Santiaga" nime all.

Politsei arvates koosnes mõrvarite grupp kuuest kuni kaheksast inimesest, kelledest osa olid naised.

Poolas muretsetakse võimaliku N. Liidu invasiooni pärast

BONN — Lääneriikides kardeti, et vene sõjavägede liikumine Ida-Saksamaal ja N. Liidu läänepiirkondades on ettevalmistuseks invasiooniks Poolasse, kuid Varssavi poliitilised vaatlejad lükkavad need kartused ümber, mainides, et need vägede koondamised on seotud Ida-Saksamaal toimunud Varssavi Pakti vägede manöövritega. Samal ajal aga hoiatatakse, et Poola kommunistliku partei olukord on väga delikaatne, kuna Moskva arvates on töölistele lubatud juba liiga palju ning iga uus järelandmine muudab praeguse kriisi tunduvalt teravamaks. Poliitilised vaatlejad mainivad, et Poola uue parteijuhi Stanislaw Kania peamiseks ülesandeks on venelastele selgeks teha, et Poola jatkab oma erilisi sõprussidemeid N. Liiduga ning et Poola Kommunistlik partei säilitab oma kontrolli Poolas kõigi eluavalduste üle.

SOOVITAKSE ÄRISSE
MÜÜJANNAT
OSALISE VÕI TÄISAJAGA
TEL. 465-8305

AUTO MÜÜA
omaniku tervislikul põhjusel
AUSTIN MARINA
1B DELUXE
kirsipruun 1976. aasta mudel
2 uksega, 4-silindriga,
sõidetud 6267 miili, näeb välja uus
Hind $3000 ◎ Telefon 921-6394

25 aastat oma jumalakoja pühitsemisest

Toronto Peetri kogudus tähistas oma kiriku juubelit

Möödunud pühapäeval tähistas Toronto Peetri kogudus oma kiriku sissepühitsemise 25-ndat aastapäeva. Kiriku täis palvelisi võttis osa jumalateenistusest ja sellele järgnevast koosviibimisest kiriku alumistes saalides. Jumalateenistusel teenisid piiskop K. Raudsepp, õp. O. Gnadenteich ja koguduse õpetaja praost O. Puhm, muusikalises osas laulis koguduse koor Cantate Domino C. Kipperi juhatusel, viiulisolistiks oli Marianne Urke, orelil Inga Korjus ja trompetil August Liivoja.

Oma jutluses piiskop K. Raudsepp tõi kõige pealt kogudusele selle sündmuse puhul õnnitlusi ja häid soove ning tervitas kogudust Luuka ev. 9:62. sõnadega. Ta kirjeldas Jeesuse jüngrite kutsumist, kus ei saa enam olla tagasivaatamist vaid tuleb pühenduda jäägitult Jumala riigi tööle. Ta ütles, et Jeesus oli esimene usuline juht, kes tegi füüsilist tööd, kõik teised on olnud filosoofid. Kuid Jeesus ei hinda neid, kes ainult räägivad, vaid neid, kes panevad käed töö külge. Jeesuse jüngrid olid kõik vigadega inimesed. Kümne valitu hulgas oli üks reetur ja hiljem enesetapja. Teine oli kohtu ees salgaja ja neid võiks süüdistada argpükslikkuses. Kuid nad tulid tagasi, tundes häbi ja kahjatsedes oma pattu. Nad tulid tagasi ja jatkasid oma tööd ja võitsid maailma. Nad on maailmas rohkem korda saatnud kui suured poliitikud ja filosoofid, ehkki olid põhiliselt lihtsad mehed.

Tänane sajand, mis pidi olema kõrgekultuuriline, on olnud tapmiste ja piinade rohkeim kui kunagi varem ja maailma olukord on selline, et iga väikseim putukas on keskkonna saastamise tõttu hävingu serval.

See sajand on kaika ja noa sajand, see on häbi sajand, mil on vähe neid, kes tulevad Jumalariigi töö juurde. Halb inimene on rikkunud kõrgkultuurid maailmas ja see hävitab ka 20. sajandi kõrge elu. Nagu hävis Hitler, hävib ka kommunism. Inimene ei saa olla ilma Jumalata. Kuid inimene on kõrgeimtaevalisist olendeist ja kui ta on Jumala laps, siis suudab ta palju. Sellele uuele inimesele annab Jumal paradiisi.

Sellisel ajal pühitsetakse siin oma kiriku juubelit. 36 aastat tagasi põgeneti kodumaalt et elu päästa. Tuldi välja lõikuse ajal tühjade kätega. Aga inimesi kogunes gruppidesse Jumala poole oma käsi üles tõstes. Nagu siin kiriku ehitamise ajal, kui inimesed tulid ja panid käed adra külge. Kirik algas paljude ühisel algatusel; kuid siin oli eestvedajaid ja teised tulid kaasa. Halisemine ei aita ega seo meid armastusega, vaid tuleb minna ja ehitada Issanda riiki, siis nähakse selles eeskuju.

Koguduse õpetaja O Puhm tervitas oma kogudust kiriku sissepühitsemise tähtpäeval. Kui juleti hakata oma kirikut ehitama pärast seitset aastat võõra kiriku kasutajana, siis leidus julgeid, kes tahtsid teha seda oma pääsemise tasuks. Teised pidasid seda fantaasiaks. Täna tunneme kõik rõõmu oma kirikust, kus on side Jumalaga. See on lihtne ja rahvuslike sidemetega. See on kodu kuhu tullakse nagu koju. Kirik on usule ja eesti rahvale au toonud. Usujulgusega suudame palju korda saata, sest Jumal on meie tugevus ja varjupaik.

Kuid meil tuleb katsuda, et meie pühakoda oleks ka meie südame kodu.

Kirjalikke tervitusi oli tähtpäeva puhul saatnud EELK peapiiskop K. Veem ja konsistoorium, praost R. Kiviranna ja õp. T. Vaga Vancouverist. Lisaks olid paljud saatnud veel õnnitlusi ja edusoove.

Koguduse koor Cantate Domino laulis C. Kipperi juhatusel kolm laulu, W. Boyce „Halleluuja", M. Härma „Looja kiitus" ja H. Topmani „Püha" ja Meie Isa palve. Marianne Urke mängis viiulil J. M. Leclairi prelüüdiumi ja postlüüdiumi do-mazhooris sonaadist ja ofertooriumiks adagio J. S. Bachi la-minoor kontserdist.

Jumalateenistus lõppes luterliku hümniga „Üks kindel linn ja varjupaik" ja Eesti hümni palvesalmiga.

Järgneval koosviibimisel kohvilauas pidas söögipalve piiskop K. Raudsepp. Peetri koguduse esimees T. Tralla andis ülevaate kiriku saamisloost, kus Torontosse jõudnud põgenikud asutasid koguduse ja kutsusid hingekarjaseks õp. O. Puhmi. Olles võõras kirikus üürilised, ihati oma koda ja pärast pingutusi saavutati eesmärk. Kirik on tähendanud püsivust mida ühiskond vajas.

Neis ruumides on tegutsenud koolid ja paljud organisatsioonid, siin on peetud rahvuslikke ja kultuurilisi üritusi.

Kirikumuusika on siin olnud esikohal, kuid üle kõige on siin kuulutatud Jumala sõna ja peetud kiriklikke talitusi. Siin on südamesse külvatud lootust, et homne päev ei oleks pimedam kui eilne öö.

Ta tänas koguduse nimel õpetajat praost assessor O. Puhmi, kes usus on suutnud kõigile raskustele vastu panna. Tema elutöö on nagu pärl. Tänas õpetaja abikaasat, nõukogu ja juhatuse liikmeid, aga ka kõiki koguduse liikmeid, kes on kaasa aidanud võrratult tähtsale tööle.

Pärast Marianne Urke poolt esitatud viiulipala, mida klaveril saatis Inga Korjus, pidas pikema kõne eesti rahvakiriku olemusest piiskop K. Raudsepp, nimetades seda meie rahva säilimise mooduseks. Kirik on ühe rahva südameasi. Aastail 1917—18 oli eesti rahvakiriku loojaks hilisem peapiiskop J. Kõpp, kes tõi uue mõiste rahvakirikust. Selle põhimõtete alusel on eesti kirik töötanud ka paguluses. Siin linnas kutsuti O. Puhm õpetajaks ja pandi ülesandeid täitma, mida rahvas temalt ootas.

Tagajärjeks on oma kirik, mis tagab ka siis püsima jäämise kui need kogudused, kes kasutavad võõraid kirikuid, on oma eksistentsi pidanud lõpetama.

Rahvusliku püsimise kindlaim alus on, et me oma kiriku juurde jääksime.

Teisena tervitas Vana-Andrese koguduse esimees A. Roost, misjärel Peetri koguduse nõukogu abiesimees E. Marten tänas lõpusõnas külalisi ja avaldas tänu perenaistele kaetud laua eest.

Süüdistused olümpiaehituste püstitajate vastu

MONTREAL — Montrealis on esitatud süüdistused kuritegevuses 1976. aasta olümpiamängude ehituste püstitamise organiseerijate ja ehitajate vastu. Ebaseaduslikus tegevuses süüdistatakse Montreali täidesaatva komitee endist esimeest Gerard Niding'it, ehitusettevõtjat Regis Trudeau'd ja olümpiaehituste püstitamise nõukogu endist esimeest Claude Rouleau'd. Kaebealuseid süüdistatakse petmises, altkäemaksude võtmises ja teistes süütegudes.

MEDALIVÕITJAD HAAVLIPÜSSIST LASKMISES

Toronto Eesti Õngitsejate ja Jahimeeste Selts teatab täiendavalt, et Balti meeskondade vahelisel laskevõistlusel haavlipüssist 6. septembril saavutas kuldmedali H. Kuusik, teise koha ja hõbemedali Eric Püss ning kolmanda koha ja pronksmedali Edgar Püss.

◎ Canberra Eestlaste Koondis korraldas pühapäeval, 14. septembril Leedu klubi ruumis kokkutuleku, kus Ellen ja Johannes Pärn esitasid värvilisi diapositiive, luulet ja laule Uus-Gineast. Seda Austraaliast põhja pool asuvat maad külastasid nad hiljuti oma puhkusreisi ajal, ning saadud elamused sellest eksootilisest maast olid kõigile huviäratavad.

◎ Tsiviilinsener Juha Plunt kaitses Göteborgis Chalmersi Tehnikaülikoolis oma doktoriväitekirja teemal „Methods for Preicting Noise Levels in Ship", saavutades tehnoloogia doktori kraadi. Oponendiks oli prof. Sven Lindblad Lundi Tehnikaülikoolist.

Kanada põhiseaduse probleemid parlamenti

OTTAWA — Kanada föderaalvalitsus kutsub juba enne 15. oktoobrit kokku parlamendi, et teha otsust Kanada põhiseaduse Inglismaalt ära toomise küsimuses. Valitsus arutas möödunud neljapäeval kolm tundi põhiseaduse äratoomise ja selle muutmise küsimust ja jõudis lõpuks otsusele, et põhiseaduse äratoomisega tuleb kiirustada ja kutsuda lõpliku otsuse tegemiseks parlament kokku enne istungjärgu ametlikku algust, mis oli määratud 15. oktoobrile. Kuulduste kohaselt esitab valitsus parlamendile arutamiseks põhiseaduse äratoomise, selle muutmise mooduse ja inimõiguste põhialused.

Kanada konservatiivide partei juht Joe Clark on kategooriliselt valitsuse sammude vastu põhiseaduse äratoomiseks. Ta mainis, et valitsus peaks tegema põhiseaduse küsimusel lahendamisel vaheaja ja keskendama oma tähelepanu nüüd majanduslikele ja teistele pakilistele probleemidele. Clark süüdistas ühtlasi peaminister Trudeaud, et see olevat nurja ajanud äsjase põhiseaduse konverentsi keeldudes provintsidega kauplemisest.

Komisjon USA käitumise uurimiseks

WASHINGTON — Ameerika Ühendriigid on teinud Iraani valitsusele ettepaneku erilise komisjoni moodustamiseks, kes uuriks Iraani kaebust Ühendriikide vastu seoses ameeriklaste käitumisega minevikus. Washingtonis mainitakse, et Ühendriikide valitsus ei ole selle vastu kui Iraani valitsus esitab oma kaebused ametlikus vormis ja kui nende kaebuste arutamine aitab kaasa ameerika pantvangide vabastamisele. Sellise komisjoni moodustamise vajaduse on Iraani võimud viimaste kuude jooksul pidevalt esile tõstnud.

Kommunistid loodavad Läänemere õlile

STOKHOLM (EPL) — Rootslaste õlileiud Gotlandil on äratanud õlitootsimise huvi ka idapool Läänemerd.

N. Liit, Poola ja Ida-Saksamaa, kavatsevad hakata Läänemerest õli otsima. Geoloogilised märgid näitavad, et Läänemere lõunaosas peaks õli leiduma. Loodetakse saada 1,4 miljonit tonni toorõli aastas.

On ka võimalik, et õli leidub Läänemere lääneosas, mis annaks rootslastele võimalusi õli saada. On asutamisel idariikide ühine õlipuurimisfirma Petrobaltic.

Samal ajal oodatakse uut Opeci riikide koosolekut septembris Viinis, kus arutatakse peamiselt õlihindade küsimusi. Teatavasti valitseb just praegu õli ülikõllus maailmas ja hinnad kipuvad langema.

Ürjo Kareda Stratfordi teatri nõukogus

Rahvusvahelise kuulsuse võitnud Kanada Stratfordi teatri juht inglane Robin Phillips lahkub omalt kohalt 8. novembril. Ta asendatakse ajutiselt neljaliikmelise haldurite nõukoguga, kuhu kuuluvad eestlane Ürjo Kareda, Pam Brighton, Martha Henry ja Peter Moss. Urjo Kareda tööab teatavasti Stratfordi teatri juures dramaturgina. Stratfordi teater on juba pikema aja kestel kannatanud sisemiste kriisside tulemusena, milledele ei ole seni leitud õiget lahndust.

Lühijuttude võistlus ESTO-80 teemal

Eesti Raadio Stokholmis ja Välis-Eesti on kuulutanud välja lühijuttude võistluse ESTO-80 teemal muljete jäädvustamiseks sellest sündmusest. Tekst peab olema sobiv raadios esitamiseks ja ajalehes avaldamiseks, kestvusega sõnalises esituses kuni 5 minutit ja tekstilises ulatuses kaks lehekülge masinkirjas. Sissesaatmise tähtajaks on 15. november. Parematele töödele antakse auhinnad ja nende autoreid esitletakse avalikkusele.

SPORT

Spordiuudiseid kodumaalt

Eesti tänavuseks meistriks jalgratturite 50 km eraldistardist sõidus tuli tartlane Jaan Veeranna, ühisstardist sõidus teine tartlane Riho Suun.

*

Tallinnas toimus nädalaid kestnud N. Liidu malemeistrivõistluste üks poolfinaalturniire, kus esikohale tuli venelane V. Tshehhov. Turniirist võtsid osa ka kaks eesti maletajat, tallinlased A. Veingold ja noor koolipoiss J. Ehlvest. Viimane oli turniiri kestel võrdlemisi edukas, püsides 4—5. kohal, kuid turniiri lõpul jäi tugevas võistluses 12.—13. kohale. A. Veingold jagas 7,5 punktiga 7.—11. kohta.

*

Tallinnas peeti N. Liidu ulatusega ametiühingute juunioride meistrivõistlus moodsas viievõistluses. Kokkuvõttes võitis kuldmedali kalevlane T. Kajak 5452 punktiga, ka neljandaks tuli kalevlane H. Priks, kelle tagajärg oli ainut 4 punkti madalam kolmandale kohale tulnud venelase A. Hudjakovi 5243-st punktist. Ka meeskondlikult tuli esimeseks „Kalev" 15 646 punktiga.

Spordimärkmik

Tänavu registreeris Stokholmis korraldatud maratonijooksust osavõtmiseks 5438 jooksjat, kellest üle 4000 tulid starti. Esimesena lõpetas mulluse maailmatabeli neljas, ameeriklane Jeffrey Wells ajaga 2.15.51. Tuntumaist oli eesotsas ka 1974. a. Euroopa meister inglane Ian Thompson, kes aga võitjale seekord kaotas 3.43-ga. Naistest jooksis kiireimini norralanna Ingrid Christiensen, aeg 2.38.45.

*

Nizzas peetud spordivõistlustel ületas kuuenda teivashüppajana maailmas 21-aastane prantslane Serge Ferreira kõrguse 5.70. Märkimisväärsed on ka teiste teivashüppajate tulemused: prantslane Philippe Houvin ja poolakas Mariuczyk hüppasid mõlemad 5.60, Jean-Michel Bellot, jällegi prantslane hüppas 5.55 ja venelane Konstantin Volkov 5.50. Moskva olümpiavõitja ja maailmarekordimees Wladyslaw Kozakiewicz sai soojendushüpetel vigastada ja ei võistelnud kaasa.

Maailma kõigi aegade edetabel on nüüd järgmine:

5.78 W. Kozakiewicz, Poola
5.77 P. Houvion, Prants.
5.75 T. Vigneron, Prants.
5.70 D. Roberts, USA
5.70 J.-M. Bellot, Prants.
5.70 S. Ferreira, Prants.
5.69 K. Volkov, NL
5.68,9 M. Tully, USA
5.68,9 L. Jessee, USA
5.67,6 W. Olson, USA
5.67 E. Bell, USA
5.66 A. Kalliomäki, Soome
5.65 P. Abada, Prants.
5.65 T. Slusarski, Poola

*

Soomes Karhulas peetud kergejõustikuvõistlustel püstitasid soomlased kaks uut Soome rekordi. Harri Huhtala heitis vasarat 75.94, jäädes sellega siiski teisele kohale, kuna esikoht kuulus venelasele Juri Sedõhhile 77.80. Kolmandaks tuli soomlane Juha Tiainen tulemusega 73.14. Naiste kuulitõukes on uus Soome rekord 18.54 m, mille saavutas Tuula Kivi. Samal võistlusel Reijo Ståhlberg tõukas kuuli 19.63.

Vanad eestikeelsed käsikirjad Stokholmis ja Münchenis

Alates reformatsiooniaja algusest Eestis on usuline trükisõna meie oma emakeeles etendanud tähtsat osa meie rahva hinge, maailmavaate ja kultuuri kujundamisel. Evangeeliumi Luteri Usu Kirik kandis hoolt raamatute kirjastamise ja koolide rajamise eest. Osa nendest raamatutest hävines venelaste sõjakäikude läbi me kodumaale, millega kaasnesid põletamised linnades ja maal. Usulise kirjanduse raamatuid leidub rohkesti Helsingi Ülikooli Eesti osakonna arhiiv-raamatukogus. Kaks vana käsikirja on läbi sajandite säilinud: üks nendest Stokholmi Kuninglikus raamatukogus (a. 1704) ja teine Münchenis Baieri Riigiraamatukogus (a. 1694). Mõlemad on kogukad käsitsi ilusa käekirjaga kirjutatud manuskriptid, mille sisuks on kogu Uue Testamendi tõlge kreeka keelest eesti keelde. Need tõlked on tehtud enne raske ja laastava Põhjasõja algust Vene ja Rootsi vahel, mille tulemusena meie rahvas eraldati Rootsi kuningriigist ja sattus 200 aastaks Vene idavõimu alla.

R. KIVIRANNA

Paul Saagpakk 70-aastane

Keeleteadlane ja ilmuva suure eesti-inglise sõnaraamatu autor, professor Paul Friidrih Saagpakk, sündis 2. sept. 1910. a. Must jala alevikus Saaremaal. Ta vanemad, Jaen ja Marie (sünd. Paas), ja vanavanemad olid ärksad tegelased kirjanduse, muusika ja ühiskondlikul alal.

Juubilari haridustee algab isa „kodukoolis" ja ta astub sealt 3-dasse algkooli klassi 8-aastasena. Järgneb Saaremaa ühisgümnaasium, Tartu ülikool (inglise filoloogia, 1935, cum laude), Southampton University College Inglismaal (1936) British Council scholarina, Helsingi ülikool (1943), Uppsala ülikool (fil. lic. Ph. D., cum laude, 1947), ja lõpuks teine doktorikraad Columbia ülikoolis inglise kirjanduses (Ph. D., 1966).

Kodumaal töötas P.S. inglise keele õpetajana Gustav Adolfi gümnaasiumis, Tallinna Kolledzhis, Riiklikus Inglise Kolledzhis, Tallinna keeltekoolis ja Tartu Rahvaülikoolis. Paguluses jätkus tegevus õppejõuna Uppsala Rahvaülikoolis (Rootsi), Rutgersi ülikoolis (USA), Upsala kolledzhis (USA), ja alates 1964. aastast on ta inglise kirjanduse professor Massachusetts'i Riiklikus ülikoolis.

P.S. on avaldanud üle 50-ne trükis ilmunud artikli, essee, arvustuse jne. mitmes eesti ja muukeelses ajakirjas. Ta on esinenud raadios, TV-s ja arvukais ameerika klubides ettekannetega Eesti üle; organiseerinud eesti ja baltiainelisi näitusi; esinenud teaduslike ettekannetega konverentsidel Ameerikas ja Euroopas; organiseerinud eesti ja soome keele kursusi Mass. Riiklikus ülikoolis. Mitmete stipendiumite hulgas uurimistöödeks nii kodumaal kui välismaal anti talle „Fulbright research scholarship" Helsingi ülikooli juurde 1970—1971. aastal.

Juubilar kuulub U.S. Conrordiasse ja on olnud juhtivalt tegev paljudes eesti ja ameerika teaduslikes ning ühiskondlikes organisatsioonides. Ta nimi esineb „Who's Who in the East-is". Ta oli New Yorgi Eesti Kooli ja „Vaba Eesti Sõna" üks asutajaid.

Paul Saagpaku elutööks on kujunenud suure eesti-inglise sõnaraamatu loomine-koostamine. Tänapäeval teevad sõnastikke ainult instituudid hulga teadlaste ühistööna. Kuna Saagpakk on seda teinud n.ö. üksikvõitlejana, tuleb teda sõna otseses mõttes ristida „instituudiks".

Suur eesti-inglise sõnaraamat ilmub saabuva aasta kevadel Yale'i ülikooli kirjastusel (esimene anne ilmus 1955. a. Nordic Pressi kirjastusel, millele lisa ei järgnenud). Raamatut oodatakse pikisilmi kõikjal, kus kõlab eesti keel. Kellele on eesti keel armas, kes soovib end täiendada eesti keele alal, kes tunneb huvi eesti keele rikkaliku sõnavara vastu, kes vajab abi eestikeelse kirjanduse lugemisel, kes soovib tõlkida eesti kirjandust, see võtku teatavaks, et sõnaraamatut saab tellida ette aadrseeil:

Yale University Press, Department EED, 92 A Yale Station, New Haven, Connecticut 06520, USA.

Olgu veel lisatud, et „Suur Saagpakk" pole ainult n.ö. tavaline kahekeelne sõnaraamat; rõhk on seal eesti keelel ja ta mitmepalgelisusel. Sõnaraamat võistleb oma mahult ja tiheduselt niisuguste suurte rahvaste suurte sõnastikega nagu seda on Webster Ameerikas.

Arvukad sõbrad, kolleegid ja endised õpilased mitmel maal soovivad Paul Saagpakule õnne tähtpäeva puhul ja jätkuvat nooruslikku indu ning saarlaslikku visadust teaduslikuks ja eesti rahvuslikuks tegevuseks.

L.V.

Afganistani lendurid põgenevad

FRANKFURT — Afganistani lennuühingu Ariana endine pealendur, kes põgenes Afganistanist Lääne-Euroopasse, andis ajakirjanikele jutuajamise, milles ta kirjeldas kuidas tema oma kolleegidega otsustas vabasse maailma põgeneda kui teda ja teisi lendureid sunniti transportlennukitega toimetama Afganistanis opereerivatele vene punaarmee osadele varustust. Kapten Habibollah Balkhi mainis, et ta plaanitses põhjalikult oma põgenemisoperatsiooni. Ta saabus möödunud pühapäeval Ariana reisilennukil teel Londoni vahemaandumist sooritades Frankfurti. Seal keeldus ta edasi lendamast ja palus koos teiste lenduritega ja lennukil olnud lennuühingu teenistujatega, kokku 15 inimest, asüüli. Afganistanist on juba põgenenud umbes kaks kolmandikku Ariana lennuühingu pilootidest.

Mehed on ikka niisukesed: jooksevad ja jooksevad su järele, lööks kas terve ilma sinu pärast maha, aga niipea kui su kätte saavad, kaovad kui kulutuli.

A. H. Tammsaare

HERBERT SALU
MUST LAGI ON MEIE TOAL
ESSEID KIRJANDUSEST
Raamatus on valik kirjandusteadlase H. Salu hilisemast esseetoodangust, kus keskne rõhk on Juhan Liivi luule lahti mõtestamisel.
256 lk. — Hind köites $16.00, postikulu $1.00
Saadaval Vaba Eestlase talituses

Hanno Kompus'e
„KUSTUTAMATA NÄLG KUNSTI JÄRELE . . ."
Hind $11.—, saatekulu 85 c.
Müügil „Vaba Eestlase" talituses

ANDRES KÜNG
MIS TOIMUB SOOMES
Kirjastus Välis-Eesti & EMP
311 lk. Hind $14.00 br. + saatekulu 50c
Eesti ajakirjaniku teos põhineb laialdasele allikmaterjalile. Ta analüüsib Soome sise- ja välispoliitikat, riigi tänapäevast olukorda ja suunda, Nõukogude Liidu Soome-poliitikat, Soome valitsust presidendist parteieluni ja palju muud, tuues Soome saatusest huvitatud lugejaile palju uusi andmeid.
Müügil Vaba Eestlase talituses

VABA EESTLASE TALITUSES müügil
stereo heliplaat
INGEMAR KORJUS bass-bariton
CHARLES KIPPER — klaverisaade
Metsateel (A. Kapp), Ennemuiste (M. Saar), Üks suu (M. Saar), Muremaa (R. Päts), Laul sõnajala õiest (T. Vettik), Sind tervitame kuldapäike (A. Karindi) ja Rändaja õhtulaul (J. Tall) ja rahvalaule: K. Raidi seades — Laulu mõju, Kui ma hakkan laulemaie, Ära viies ja Kivikasukas, L. Virkhausi seades — Kus on kus on kurva kodu, V. Kappi seades — Linakatkuja ja J. Zelgeri seades — Kanneldajast vend.
Hind $9.50 pluss postikulu $1.—

ASTA WILLMANN

Seal kus voolab Amazonas

6.

Ja on maitsev, pagana maitsev see kokkusaamine, nii et kõrgtujus otsustan magustoiduks tellida olho de sogra't, „ämma silma", (!) mis ju meestele peaks olema selgeks hirmuks, härjavõitlejad vahest ehk väljaarvatud, ise kah, sest naisterahvas on ikkagi naisterahvas ja pealegi oli mul ämmaga omal ajal mõnus kirjavahetus, kuigi otseselt ma ta silma alla ei saand — ajaloo trikkide tõttu, nimelt, mis meie vahele tõid suured kaugused; noh, eks vaadakem siis täna pisut tõtt, ilma et ühel oleks teisele midagi ette heita, olgu's poja või mehe pärast.

Ent ep ole sedagi rooga kirjas ja korraga tuleb kahtlus, et polegi see ehk mingi magustoit vaid midagi mis Eesti maal käib, hehh, „härjasilma" ette . . . Otsale aga ei saa, sest selleks peaks kelnerid kõnelema pisut ingliskeelt ja nõnda lepin siis papaja, s.t. mamao viiluga. Seejärel aga too vältimatu cafezinho, kohvikene; diminutiiv on enam kui õigustet, sest sõrmkübar, millest seda serveeritakse, pole pooltki korralisest moka-tassist, nii et aina imesta, millise kunstiga sinna veel paar lusikatäit suhkrut juurde mahutatakse. Viimasest loobun, ent tõrvkange vedeliku neelan alla, vaimusilma ees pilt Rahel Olbreist, kui ta oma elukaaslase, Hanno Kompuse kohvitassist maitstes, karjatas: „See on ju nii kange, et ajab sea püsti!" — mispeale Hanno vastas: „Sellepärast ma püsti seisangi."

No seisame ka meie, valmis jatkama omal jalal ja käel linnavaatlust.

Rio Branco pargipoolne ots, liiklusele suletud, must-valges mosaiigis elegantne väljak õispuude, põõsaste ja lillepottide ning kujudega sammastel, on linna kultuurisüda, vähemalt suurel määral; asub siin nii Riigiraamatukogu kui ka Kaunite Kunstide Muuseum ja siis, muidugi, Rio kuulus ooperimaja, või linnateater, mis koduks ka linna sümfoonia-orkestrile. Ja kuna hoone on täpne koopia Pariisi Ooperist, mida oleme imetlend seest kui väljast, siis ei meelita pikemaks vaatluseks ka asjaolu, et ta on seda üks-neljandik skaalas, ainult peast käib läbi mõttesähm, et üpris pöördvõrdeline värk, arvestades mõlema maa suurust.

Edasi surudes tuleb aga ootamatu üllatus. Pole selleks teps „Edificio Avenida Central", Ladina Ameerika esimesi pilvelõhkujaid, millega kaua hoobeldi ja mille kõrval nüüd kaugelt võimsamini lõhuvad pilvi uued ja kõrgemad, lõhutakse võimsamini ka maapinda, lausa külje alt läks ju pool mäge Flamengo pargi täiteks, jah — vaid vaade, mis hoone passaash-käike läbinul äkki avaneb: hämmastavalt kvintessentslik lõik linna pildist, koosnedes kolmest, üpris iselaadi ehitusest: julmalt poolitet mäeserval, ent trotslikult kindel oma muistsel asemel, peab aegadega visa võitlust San Antonio konvent, hoides endas hindamatuid taide-esemeid koloniaalajastust ning ka Brasiilia esimese Empressi, Leopoldina, maiseid jäänuseid; kõrval kerkib Rio rikkaima kiriku, Sao Francisco da Penitencia, portaal, sisemus üleni täis ehtses kullas puunikerdusi ning selle kõrval benediktiinlaste kullatud kabel, milles hommikusel ja õhtusel missal kõlab veelgi munkade laul, aastasadade vanune liturgia.

Vanade seinte krohv on värskelt valge, katused ja akende raamistus hõõgub brasili-puu punaseis telliseis, nõnda tunnistades kõik kolm otsegu igavese aja monopoli üle ajaliku inimese; vahetult vasemal, kerkib suurlinna moodsusest isevärki akvamariinses rohetuses tohutu plokk-ehitus, mis näikse olevat kokku pandud suurist, erihaljuses klaas- ja betoon kuubikuist — riigi õlimonopoli, „Petrobras'i" uus administratiivhoone, millele kõik sõidukid kogu maal suitsetavad nii ööl kui päeval sinivänget viirukit — ja siis, mõlema nii üpris erineva hoone ja hooneteploki vahel taamal, ennenähtamatu, karupruun, arhitektooniline „elukas", tihedast, ent avat raamistusest koosnev tõmbitipuline hiigelkoonus, otsegu ümmarguses teisendis ja suuremas kõrguses antud muistne atsteekide, inkade või maiade ziggurat! Nii et midagi „ürg-brasiilialikku", midagi algelanike kultuuripärimuslikku . . . ? Ei küll saaks see olla just nõnda ja — ometi . . . ehk saab.

Brasiillase nõrk punkt

Ep olnud siinseil indiaanlasil milgil kombelgi riiklikuks kujunend ühiskonnakorraldust nagu seda leidus Peruus ja Mehhikos või kustahes läänekaldal, ep olnud neil keskset valitsust, ei kuningat, ei kuningannatki, välja arvatud Amazonases, kus too aga pidi tublisti arvestama kogu sõdalas-naiste kõrgklassiga, ning ep olnud neil ka mingit esinduslikku arhitektuuri.

Ja just selle koha pealt on brasiillane tundlik, tabades asjaolus otsegu mingit rahvuslikult nõrka punkti. Kooris omal ajal küll indiaanlaselt seitse nahka, ent tahaks nüüd ometi, et too oleks seejuures olnud sootuks kõrgemal tsivilisatsiooni astmel, nii et mõnel Düreril, Kleel, Picassol või Moore'il oleks olnud siitki võtta inspiratsiooni nagu oli neil võtta Peruu kandist. Sestap on ta ka kärme väitma, et olid temagi maa indiaanlased juba ühe jalaga kõrgkultuuris ning oleks äärepealt ka teisega sinna jõudnud, kuimitte ajalugu poleks ootamatult vahele astund, lühidalt, kuimitte Portugalist poleks vähe nagu enneaegu siia jõutud! Igal juhul, kas ep ilmuta too imelik hoone oma ziggurratliku arhitektuuriga ka seda imelikku, soovunelmalist väidet, noh, alateadvuslikult? Ükskõik — aga m i s ta siis ise seejuures on?

„Elukale" lähemale rühkides, ning tänavate liiklusmõllus taas ülejooksikut mängides, avaneb talle äkki vaade pisut teise nurga alt. Nähes taamale mäkkesuunduva, 200. aastase akvadukti kõrgeid, valkjaid kaari lõikavat diagonaalselt üle ta „pruuni kasuka", hüüatan tahtmatult: „See peab olema linna uus veevärk!" Suur ent on ehmatus, kui ilmneb, et tegemist on hoopis linna uhiuue hiigelkatedraaliga!

Uhiuues hiigelkatedraalis

Ümmarguse seina tumepruun sügavraamistik laseb läbi kõik taevatuuled, talitsedes nood enne siiski mahavaikseiks ja jättes samal hoobil kõik vihmad väljaspoole, nii nagu ta luba annab vaid hämaruseks päevavalguselgi, mida liisaks kurnub sisse ka läbi nelja, vikervärves pühapiltidega hiigel klaaspaneeli, mis põrandalt lakke kulgedes liituvad läbipaistvaks, heledaks ristiks peakohal. Imelihtsaid, seljatugedeta puupinke, võreta, avatud altarikõrgendik — ei kuskil nikerdusi, kullatud kujusid, ei keerdtreppidega toos-kantsleid, ei hõngu võimalikest noomitustest, ei pärispatust, surmast või õndsusest, ei ainsatki hääletut kisendust lunastuse järele, nagu saaks siin suures ja kummaliselt sõredas saras iseendast otsa kõik merede ja meelte murdlainetused, nii et kaob väsimus kehast ja ei pane tähelegi kas istud või seisad ega tule ka ette, et keegi siin võiks rängas ahastuses põlvili vajuda . . . ainult tunnet, ja tunned, ja tunned, et, jah — oled ja et olemisel on — mõte . . . Milline . . . ? Võibolla see jääbki inimese suurimaks metafüüsiliseks küsimuseks, või usklikus meeles — jumala enda saladuseks . . .

Ka kirikus pakutakse aegajalt midagi kangemat kui allikavesi, sestap ei tundu näotuna astuda päevalõpetuseks hotelli baari, seda enam, et seal istub vaid kaks-kolm hinge, hubases hämaruses ja kasinas meeles rüübates oma „caipirinhat", cachaca-, laimi-mahla- ja suhkrusegust mahedat jooki, mille karastavaks muudavad rohked jääkuubikud, pealegi on päev olnud ligemale neikümmend tundi pikk.

(Järgneb)

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

VABA EESTLANE

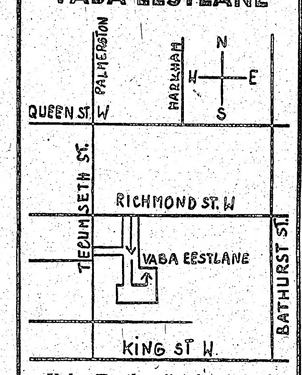

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha-plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—4-ni.

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 482-0242
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE
VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:
üks tolli ühel veerul ... $3.50
esiküljel ... $4.—
tagaküljel ... $3.75

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:
1. Vaba Eestlase talitus
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70, Stn. C
Toronto, Ont. M6J 3M7
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. Mrs. Leida Marley
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont. M2M 1Z7
Telefon: 223-6080

AARAND ROOSI
JUMALAGA, KARS JA ERZURUM
Eestlaste elukäik Türgimaal,
175 lk.
$4.— + saatekulu 20 c
Müügil VABA EESTLASE juures

Johnny Torpel

40 aastat dramaatilisest pallilahingust

Kurbmänguga lõppenud Eesti—Läti maavõistlus Tallinnas

II

Umbes 20 min. toimuski mängukäigule vastavalt värava realiseerimine. Matsalu, võttes Kanepsile määratud palli keskjoonel, sööstis selle kohe edasi p.ä. Siimensonile, kes temale omaselt tõmbas pea õlgade vahele, alustades kiire spurdiga piki paremat äärt, kannul lätlaste Lidmanis teda takistamas, kellel aga ei õnnestunud eestlase püüdmine. Siimenson'ile vasturutanud läti kaitsest Simanis'est „nõksutas" eestlane mööda, lüües tugeva kaarpalli lätlase väravaesisele, kus tekkinud suminast Kuremaa välkkiirelt lõi lähedalt Bebrise võrgu sahisema, ning Eesti juhtis 1:0.

Staadion rõkkas publiku juubeldustest, mis oli tänuks mängijatele, kes ennastsalgavalt mängides olid haaranud iniatsitiivi ja viinud Eesti juhtima,

mis alandas ühtlasi ka seni õhus püsinud pinget — nii muruväljakul, kui tribüünil. Isegi nõudlikud treenerid Kaljot, Rein ja Saar noogutasid rahuloldavalt oma hoolealustele, kellede ülekaal jatkus kuni poolaja lõpuni.

Teisel poolajal alustasid lätlased taas kiirete kombinatsioonide ja rünnakutega, olles poolajal väljavahetanud v.ä. Jegers'i Vijupsiga, kuid takerdusid kohe meie usinalt mängivate poolkaitsjate Piisang-Matsalu-Smitt liinil. Ja kui vahel Freimanis-Kaneps-Vanagas pääsesidki neist läbi, siis likvideeris nende rünnakud kaitsepaar Tepp-Neeris, või püüdis kiired pealelöögid väravale hästi mängiv Karp. Järjekordsel rünnakul lätlaste väravale lõi v.s. Veideman e-a. 15 meetrilt tugevalt peale, mille Bebris suutis mahaviskumisega küll tõrjuda, kuid mitte püüda ja tagasipõrkuva palli toimetas väravasse Kuremaa, ning Eesti juhtis 2:0.

Tormiline aplaus mürises ümber staadioni, kus ei puudunud ka hüüded nagu: „Täna saavad lätlased sauna", või „See oli Valga eest" j.n.e.! Kuid vaevalt oli möödunud 5—6 minutit eestlaste teisest väravast, kui v.ä. Vijups andis äärelt ilusa õhusöödu tsf. Kanepsile, kes palli surmamata põrutas meie Karp'ile püüdmatult paremasse põiknurka — 1:2.

Kuigi mäng muutus mõnevõrra ägedamaks, kus lätlased üritasid viigiväravat ja eestlased taas suurendada väravate suhet, jäi lõpptulemuseks 2:1 eestlaste kasuks.

Lõpuvile kõlades, mattus Kadrioru staadion seni nähtamatu juubeldusesse, mis paisusid ovatsioonideks, eriti kui tribüünil, tagumistest ridadest hakkas sadama sini-must-valgeid lipukesi,

milliseid haarati õhinal ja jaotati edasi teistele. Rahvas tormas igast küljest muruväljakule, et õnnitleda mängijaid, patsutas neile tunnustavalt õlgadele ja kellel see rahvamurru tõttu ei õnnestunud, siis kaelustati, õnnitleti omavahel lähemal viibijat, vaatamata, et oldi võhivõõrad, üks Lasnamäelt, teine Kalamajast, kolmas Pelgulinnast, või Nõmmelt, ehk isegi teistest linnadest. Eesti hümni laulmise ajal, millest mainisin juba eespool, tõstsid politseinikud ja sõjaväelased käe kõrva äärde, kellede teguviisile järgnesid ka venelastest komandörid, teadmata, aimamata, mis toimus nende vahetus ümbruses.

Hümnile järgnesid peatselt teised rahvuslikul laulud, nagu „Eestimaa su mehemeel . . .", „Jää vabaks Eesti meri . . .", „Kalevite kants" j.n.e., vaheldumisi hüületega „Elagu Eesti", „Elagu Päts", Elagu Laidoner", kusjuures rahvahulk oli rõõmust sattunud nagu ekstaasi, raatsimata lahkuda staaadionilt! Ja sealjuures polnud jalgpall meie rahvuslikuks spordialaks, nagu Ladina-Ameerika maades, kus jalgpallivõistlused vahel põhjustavad verevalamisi, revolutsioone ning isegi riikidevahelist sõda, nagu allakirjutaja koges 1969. a. El Salvadoris, pärast maavõistlust Honduras'ega.

— „Läheme lossi!" kõlasid äkitselt hüüded. See leidis koheselt rahvamasside poolehoiu, nagu oleksid nad seda soovitust oodanudki.

Hakati tihedas ridades liikuma läbi pargi presidendi lossi poole.

Neid oli tuhandeid, kes kõik soovisid presidendile viia tervituse, et olime võitnud. Pargiteedel hüüti „Elagu Päts", „Elagu Eesti", tahtes seega avaldada lugupidamist meie Vabariigi loojale.

Jõudsime sõpradega Weizenbergi ja Poska tänavate nurgale, kus trammipeatuse vastas asus väike perekondlikku laadi kohvik. Selle esisel seisis ratsapolitseinik, keda mitmed naeruga pooleks ähvardasid koos hobusega õhku tõsta, hüüdes samas :„Elagu Eesti ratsapolitsei", millele ratsanik vastas muheda naeratusega, rahustades oma ratsust, patsutades selle kaela.

Oodates kohvikus morsiklaasi-de täitmist, kuulsime äkki püssi- või revolvripauke, ning pisut hiljem vuras üks venelaste tank välja Weizenbergi tänavalt, jäädes risti Poska tänava nurgale seisma.

Tanki kahuritorn oli suletud, kuid see liikus närviliselt 90 kraadi sektoris pargi suunas edasi-tagasi, nagu otsides tulistamiseks õiget kohta.

Mis oli vahepeal Kadrioru lossi ees juhtunud, kuhu ka meil oli kavatsus minna, pärast janukustutamist—? Vastust ei tulnud kaua oodata, sest juba lähenesid jooksusammul inimeste hulgad, kes möödudes kirusid: „Juba lasevad ja arreteerivad"—! Selgus, et RO mehed, kes valvasid Kadrioru lossis meie presidenti, olid tulistanud lähenevat rahvamassi ja abi saades vene sõduritelt, tankidelt, ja soomusautodelt, arreteerisid mehinaisi, keda aga kätte saadi! Venelased nimetasid seda „mässuks", kuigi oli vaid võidujoovastusse sattunud spordipubliku spontaanne väljapurse, ilma igasuguse relvata, väljaarvatud ehk küüneviil mõne taskus, või käekotis.

Psühholoogiliselt oli rahva käitumine täiesti arusaadav.

Viimased üheksa kuud elati allasurutuna. Inimesed olid üleelanud alandava baasidelepingu, olid näinud „võitmatute" sissemarssi, seniste tõekspidamiste ja seaduste moonutamist ja õitseva Vabariigi elu-olu brutaalset lammutamist, kusjuures oli karmilt keelatud arvustada, protestida ja pilgata punaste öönestustööd, et mitte ärritada venelasi.(!) Ängistama panevalt aga mõjus selline „üle-öö muutus" noorsoole, kes oli sündinud ja kasvanud vabas Eestis rahvuslastena. Eesti võit Läti üle vabastas Kadrioru staadionil noored kooliõpetajate ja vanemate poolt rakendatud „suukorvidest", kuid noored maksid selle eest hiljem arreteerimiste, küüditamiste, ning isegi eluga.

Veel samal ööl arreteeriti Eesti Spordi Keskliidu tegelasi, eesotsas kauaaegse esimehe Ado Anderkopp'iga ja teisel päeval, 19. juulil küüditati Siberisse meie Olümpiakomitee esimees, sõjajõudude ülemjuhataja kindral Johan Laidoner. — Pärast maavõistlust, jäid paljud teadmata kadunuks, nende hulgas ka üks meie parimatest moctorratturitest ja suusahüppajatest karikaturist Oskar Veldeman (OVE).

Tema „raskeks kuriteoks" loeti seda, et ta oli tribüünil jaganud rahvale sini-must-valge lipukesi . . .!

— Kolm päeva hiljem, 21. juulil, kuulutati endine Eesti Vabariik sotsialistlikuks „töörahva riigiks" ja 6. augustil 1940. a. liideti Moskvas ametlikult Nõukogude „paradiisiga"! — Baltikum oli jällekordselt neelatud vene karu poolt vaatamata pühalikele tõotustele, lubadustele ja lepingutele.

Kuidas õnnestus lätlastel väljakaubelda 11-es Balti jalgpalli turniir Riias 6.—8. septembrini, on teadmata, samuti millised ja kui suured olid „julgeoleku", jõud et ei korduks ka Riias „Kadrioru mäss". Turniiri võitsid lätlased. Tulemused: Eesti—Läti 2:2, Eesti —Leedu 1:1 ja viimasel päeval Läti—Leedu 1:0.

Väga vähe on paguluses neist maavõistlustest kirjutatud ja aastate möödumisel palju ununenud. Isegi asjaosalised enam täpselt ei mäleta, kes lõid väravaid, kes vilemeestena juhtisid mängu ning kui suur oli pealtvaatajaskond.

Kuid sama kasinalt on neist maavõistlustest ka sünnimaal kirjutatud, pealegi moonutatult, kus kahe veerulises ja 23-e reali-ses „broshüüris on mainitud Tallinnas pealtvaatajate arvuna 7.000, ega „mässust" mitte sõnagi.

— Küll aga on saabunud teateid pärast sõda toimunud jalgpallivõistlusest Tallinnas, kus kohtusid sõja ajal Eestis olnud ja Venemaa lagendikelt tagasitulnud jalgpallimehed. Võitsid viimased 2:1, kusjuures mõlemad võitja väravad lõi H. Kippar. Tagasitulijate rivistuses mängisid: Jaansoo, Smitt, Saar, Diiman, Jürgens, Tõnisoo, Siimenson, Kesa, Härms, Vilbaum, Kippar. — Kodusolnute meeskonnas: Karp, Kohlap (surnud 1978. a. Eestis) Kopli, Roots, Rämmal, Võigemast, Liiv, Vahemets, O. Rämmal, Linberg, Kass.

Venemaal surid eesti jalgpallimeestest külma ja nälga või langesid sõjarinntel E. Eelma-Ellman 1943. a. 62-kordne internatsionaal, Heinrich Uukkivi 1945. a. (47), Valter Neeris (38), Richard Idlane (32), Elmar Tepp (20), Grigori Tshutselov (7), Valter Piisang (8), Felix Kull (5), Paul Fiskar (4), Rudolf Härmates (3), V. Koslovski (3), Eduard Papp, August Kaasik, Richard Kägu, Alfred Paimets, A. Velisto j.t.

Käesolevas kirjutuses esineb kindlasti vigu. See on lünklik ja puudulik, kuid annab siiski teatava ülevaate, meie tolleaegsetest parimatest jalgpallimeestest, kellele tuhanded spordihuvilised tribüünidel aplodeerisid, ning hõisetega muruväljakuil ergutasid andma oma parima — meie Eesti eest —!

Johnny.

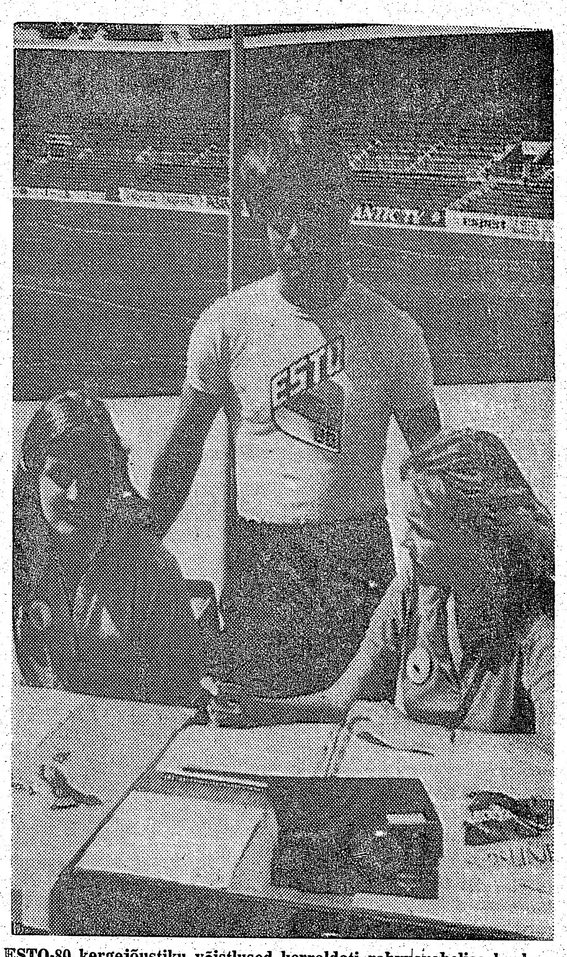

ESTO-80 kergejõustiku võistlused korraldati rahvusvahelise kuulsusega Stokholmi staadionil. Pildil näeme võistluste korraldajaid. Vasakult: Virve Reinart, peakorraldaja Tanel Moora ja Liisi Rand.

Aukonsul Ernst Laur 60

60. juubelisünnipäeva tähistas 3. sept. Los Angeleses E.V. aukonsul Ernst Laur. Sündinud Eestis, valis ta pärast õpingute lõpetamist elukutseks politseiteenistuse, missugusel alal töötas kuni Eesti okupeerimiseni N. Vene poolt. Saksa okupatsiooni ajal põgenes üle lahe Soome. Seal ühines eesti vabatahtlike üksusega võitluseks sissetungivate Nõuk. Vene vägede vastu. Sõja lõpu eel põgenes Soomest Rootsi. Seal töötas mõnda aega ka Eesti Meremeeste Ühingu sekretärina. Mõni aeg hiljem järgnes emigreerumine Ühendriikidesse, kus asus elama Los Angelese lähedale.

Töökoha leidis juubilar peatselt muusikariistade firmas, mis kuulus Reginald B. Oldsile. R. B. Olds oli tol ajal Eesti Vabariigi auasekonsuliks Los Angeleses. Tingituna sellest tuli E. Lauril täita R. B. Oldsi juures ka aukonsulaadi sekretäri ülesandeid ja korraldada vajalikku asekonsuli asjaajamist. Kui R. B. Olds veebruaris 1970 määrati aseaukonsulist aukonsuliks, saades sellekohase tunnustuse USA välisministeeriumilt, määrati Ernst Laur aseaukonsuliks. Sellena ta töötas kuni R. B. Oldsi surmani ja ka pärast seda, samuti USA välisministeeriumi sellekohasel tunnustamisel, kuni juunini 1976, mil järgnes tema tunnustamine aukonsuliks, asukohaga Los Angeles. Sellest ajast alates on ta kohusetundega täitnud temale langevaid aukonsuli kohustusi Eesti Vabariigi esindamisel.

© 1. septembrist astus oma ülesannetesse Lundi ülikooli eesti keele lektorina fil. dr. Aarand Roos, kes on kinnitatud pensionile siirdunud Valev Uibopuu asemel uueks soome-ugri keelte ülikoolilektori kohusetäitjaks. Eesti keele õpetus Lundi ülikoolis sügispoolaastal toimub jatkuvalt kõigil tasemel.

ILMUS:
FRED LIMBERG
ISAMAA EEST
Eesti Vabariigi sõjajõudude organisatsioon ja juhtkond.
Lugeja leiab sellest raamatust 1028 nime, keda lugedes tekkib küsimus: kuhu nad on jäänud? Kuigi mõni neist on oma maise teekonna lõpetanud läänes, on enamus hävinenud koos Eesti riikliku iseseisvusega. Selles raamatus on tuhat meie sõjameestest leidnud sel viisil tagasihoidlikku meenutust.
Hind $18.00 pluss saatekulu 70 centi
MÜÜGIL VABA EESTLASE TALITUSES

ILMUS
ARVO MÄGI
EESTI RAHVA AJARAAMAT
Eesti Päevalehe kirjastus Stokholmis 1979. 256 lk.
Kaas, 20 illustratsiooni ja lay-out Otto Pajult, 17 kaarti Eesti ajaloo eriaegadest autori visandite järgi joonistanud Vello Kallas.
Raamat sisaldab kroonika kujul (aasta-aastalt) eesti rahva ajalugu selle algusest tänapäevani koos tähtsamate sündmustega maailma ajaloost, eriti seikadest, mis on mõjustanud eesti ajalugu. Teos kirjeldab eesti rahva ajaloo põhijooni, sündmuste esitamise kõrval kommenteerib autor olukordi, teeb järeldusi ja oletusi. Eriti sobiv noortele kinketeoseks.
Hind $26.— pluss $1.00 saatekulu
MÜÜGIL VABA EESTLASE TALITUSES

MAARJAMAA kirjastusel ilmunud raamatud müügil Vaba Eestlase talituses

Jüri Uluotsa „Eestlaste lepingud võõrastega XIII sajandil"	2.10
Uku Maasing „Udu Toonela jõelt"	5.25
„ „ „Piiridele Pyydes"	4.20
„poety estoni" — eesti luule antoloogia itaalia keeles	6.30
Kalju Lepik — Death has a Child's Eyes	4.30
Salasoo ja Salo — Välis-Eesti perioodika	2.70
V. Salo — Riik ja kirikud	2.70
Anführung zu der Etnischen Sprach (Esimene katse eesti keele grammatika ja sõnaraamatu koostamiseks H. Stahli sulest aastal 1637)	2.70
Reedik Willem Wilmanni „Valmid"	2.70
H. Salu — Eesti vanem kirjandus	2.70
Blaise Pascal — Mõtted	2.10
Antonio Possevino — Kiri Mantova hertsoginnale	2.10
Arno Vihalemma — Kunstnik eesti kirjanduses	2.10
Aarand Roos — Juutide kuningas Tallinnas	6.40

„VABA EESTLANE" on valvel eestlaskonna üldhuvide eest!

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 23. septembril 1980 — Tuesday, September 23, 1980

KIREV MAAILM

NEW YORK — Orgialaevad lähevad Ameerikas järjest enam moodi. Nende merereise organiseerivad sellekohased „reisiklubid", nimetades meresõite Kariibi merele või Vaikse ookeani lõunapoolsetele saartele „vabadusepurjetamiseks" (enamuses sooritatakse reisid purjelaevadega või ka abielupartnerite vahetamise merereisideks (Cruise for Swingers). Osavõtjad saavad olla vaid „seksuaalselt vabameelseks muutunud" abielupaarid. Kuigi kirikud ja naisorganisatsioonid võitlevad taoliste merereiside vastu, pole võimalik neid seadusega keelata.

HELSINGI — 12. märtsil 1981 möödub 100 aastat endise Soome peaministri ja sotsiaaldemokraatliku poliitiku ning ühistegelase Väinö Tanneri sünnist. Ta erakonna poolt organiseeritud juubelitoimkond esitas Soome postivalitsusele ettepaneku, et sel puhul antakse välja Väinö Tanneri pildiga postmark. Postivalitsus vastas sellele ettepanekule eitavalt. Keeldumise põhjuseks olevat asjaolu, et sotsiaaldemokraatlik Tanner on Moskvale ebameeldiv vastane.

SAN FRANCISCO — San Franciscos avati telefoniliin ateistidele. Igal nädalal on Dial-An-Atheist sõnum erinev, rääkides kuulsaist ameeriklasist kes olid ateistid, kuid kelle panus Ameerika Ühendriikide väljaehitamiseks on olnud märkimisväärselt suur. Nende hulgas on Abraham Lincoln, Thomas Jefferson, George Washington, Benjamin Franklin, Florence Nightingale, Thomas Edison ja Samuel Clemens (Mark Twain).

BOSTON — Naine võib nüüd oma mehe kohtu alla anda, kui ta libiseb ja kukub oma maja ees jäisel kõnniteel, mida mees pole puhastanud ega liiva pealeriputamisega ohutuks teinud, seletas Massachusetts'i ülemkohus ja saatis sellekohase süüasja tagasi madalama astme kohtusse. Sellega seoses ülemkohtunik seletas, et on kätte jõudnud aeg, kus tuleb muuta kunagisi seisukohti, et mees ja naine on üks, ega nad ei saa teineteist kohtu alla anda.

WASHINGTON — Alasti modellid peavad talvekuudel külmetama, otsustasid Washingtoni energia tsaarid. Ülikoolide kunstiosakondades ja kunstikoolides ei tohi nimelt temperatuur tõusta üle 65° F (18,3 C). Vastavad apellid kunstikoolidelt liikati tagasi seletusega, et temperatuur sellel tasemel ei riku kellegi tervist.

BRASIILIA — Brasiilia devalveeris äsja kaheteistkümnendat korda oma raha käesoleval aastal. Kruseiro väärtus dollari suhtes on seitsme kuu jooksul vähenenud 29%. Devalveeriti 1,72%.

HELSINGI — Soome sõdur sööb aastas 62 kilo juurvilja, 24 kilo marju ja 39 kilo puuvilja. Ta joob aastas 300 liitrit piima, sinna juurde 17 kilo jogurtit, 8 kilo juustu ja 20 kilo võid. Liha sööb ta 70 kilo ja kala 30 kilo, kanamune 11 kilo mehe kohta.

NEW YORK — Üheainsa sõitjaga autosid ei lasta 22. septembrist alates üle East Riveri sildade New Yorki. Oli tehtud veel ettepanek, et sildadel võetaks maksu ühe sõitjaga autodelt $5 ja kahe sõitjaga $2, kuid see ettepanek jäi vähemusse, kuna linn vajaks siis suurel hulgal kassiire ja paratamatult tekiks tohutu liiklusummik.

ROOMA — Üks Tornios asuv itaalia kompanii, Maglificio Calzificio Torinese, on sõlminud 100 miljoni dollarilise lepingu N. Liidule siniste dzhiinide ja jakkide tegemiseks. Kokkuleppe kohaselt seab itaalia kompanii üles vabriku ja annab treeningu inimestele, kes ettevõtte produktsiooni minnes annaksid 7 miljonit riietuseset 1985. aastaks. Eettevõtte esindaja ütles, et sinised dzhiinid on väga nõutavad N. Liidus, kus nende hinnaks on sageli 75 ja rohkem dollarit.

Eesti vaatleja Madriidi konverentsile?

Lätlastel jatkub rohkem raha vabadusvõitluseks kui eestlastel

Eesti Rahvuskomitee juhatus määras esialgse minimaalse summa eestlaste osavõtuks balti rahvusgruppide aktsioonidest Madriidis seal 11. novembril algava Euroopa Julgeoleku ja Koostöö Konverentsi puhul. Kavas on saata vähemalt üks eestlane balti delegatsiooni koosseisus Madriidi konverentsi algjärgul. Kolme rahvusgrupi ühine märgukiri konverentsist osavõtvatele riikidele koostati eesti, läti ja leedu ülemaailmsete esindusorganisatsioonide poolt. Märgukiri paljundatakse 200 eksemplaris ja sellega seotud küsimusi korraldab Ülemaailmne Balti Nõukogu, mis käesoleval aastal rotatsiooni korras on eestlaste juhtida. Läti ülemaailmne organisatsioon avab juba 9. sept. Madriidis oma büroo, mida kasutada saavad ka eestlased ja leedulased.

Kuna on ette näha, et venelaste survel ligipääs konverentsile on ikestatud rahvaste esindajaile piiratud või koguni võimatuks tehtud, siis on pearõhk Balti küsimuse esiletoomiseks ühise märgukirja esitamisel konverentsist osavõtvate riikide valitsustele ja ka delegaatide liikmetele juba enne konverentsi avamist, Madriidis aga isiklike kontaktide loomisel diplomaatidega ja ajakirjanikega balti rahvusgruppide delegaatide poolt,

eesmärgiga Eesti, Läti ja Leedu küsimusi selgitada ja nende rahvaste vabadustaotlustele toetust paluda.

Balti rahvusgruppide ühises märgukirjas antakse kolmel masinkirjas leheküljel tagapõhja-informatsioon Eesti, Läti ja Leedu küsimuses ja üksikasjaline ülevaade N. Liidu vägivalla-aktidest Balti riikide okupeerimisel ja annekteerimisel.

Viimasel, neljandal leheküljel taotletakse, et Madriidi konverents nõuaks N. Liidu väljaminekut Balti riikidest ja rahvusvahelist kontrolli järgnevate sündmuste üle, nii et Eesti, Läti ja Leedu saaksid nende riikliku iseseisvuse takistamatult taastada.

Eesti-poolselt ei ühinetud lätlaste poolt esitatud kavaga, avada Madriidis kolme balti rahvuse ühine büroo kogu konverentsi kestvusel. Kulud oleksid iga rahvusgrupi kohta tõusnud tuhandetesse dollaritesse, mida Eesti Rahvuskomitee ei saa välja panna. Samuti ei olnud ka Ülemaailmsel Eesti Kesknõukogul selleks summasid.

Nüüd on aga Vabade Lätlaste Maailmaföderatsioon, mida läti põgenikud vabas maailmas ja eriti USA-s tugevasti rahaga toetavad, otsustanud avada Madriidis büroo omal kulul. Läti büroo avati Madriidis Serrano-hotellis juba 9. septembril. Bürood juhatab läti informatsiooni-direktor Münsterist Juliis Kadelis ja temale abiks palgati hispaania keelt valitsev sekretär. 1. novembrist alates viia läti büroo Madriidi Castellano-hotelli, kus büroo jääb töötama kogu konverentsi kestvuseks.

Lätlaste toetusel nõustus Eesti Rahvuskomitee sellega, et eesti-läti-leedu rahvusgruppide koostööorgani, Ühendatud Balti Ameerika Komitee palgaline asjaajaja, lätlane Janis Bolsteins läheb novembrikuus Madriidi tööle läti büroosse Balti riikide küsimuste alal,

mille puhul ERKÜ maksab edasi oma osa tema palgast, üks-viiendik osa 15.000 dollarist aastas. Lätlased ja leedulased maksavad vastava kokkuleppe põhjal kumbki grupp kaksviiendikku.

Kesknõukogu poolt sõidab 11. novembril algava konverentsi puhul Madriidi keegi Kesknõukogu Euroopa-büroost, kas büroo juhataja õigusteadlane Ants Luik või liige dr. Olgred Aule.

Sotsialistlike kohustustega Eesti maapõuevarasid hävitama

Tuleva aasta veebruaris toimuvat N. Liidu Kommunistliku Partei XXVI Kongressi eelset aega on kasutatud ära töölistele uute normide, lisakoormuste ja ikka ja jälle töö suurendamiseks. Nii on antud Eesti Põlevkivitööstusele uued rängad normid Eesti maapõuevarude kiiremaks hävitamiseks, mida nimetatakse kõrgendatud kohustusteks.

Eesti põlevkivibasseini kaevurid kohustuvad:

välja kaevata kümnenda viisaastaku lõppaastal täiendavalt 300.000 tonni põlevkivi, 1981. aasta kahe kuu jooksul aga kaevandada üle plaani 90.000 tonni põlevkivi;

täita 1980. aasta plaan enne tähtaega, 18. detsembril;

realiseerida 1980. aastal energeetikutele ja keemikutele üleplaanilist toodangut 1.695.000 rubla eest, 1981. aasta jaanuaris-veebruaris aga 100.000 rubla eest. Rahuldada täielikult ja õigeaegselt kõik tarbijate tellimused põlevkivi järele;

täitnud enne tähtaega kümnenda viisaastaku ülesande põlevkivi kaevandamisel, otsustasid koondise töötajad anda aasta lõpuni lisaks viisaastakuplaanile põlevkivi 11,3 miljoni rubla eest;

kõrge tootlikkusega mäetehnika efektiivse kasutamise ning tööde hea organiseerimise alusel tõsta tööliste tööviljakust põlevkivi tootmisel lisaks käesoleva aasta plaanile 3,3 protsenti;

saada 1980. aastal ülepiaanilise toodangu realiseerimisega ja põlevkivi kaevandamise omahinna alandamisega lisaks varem võetud kohustustele 530.000 rubla kasumit, 1981. aasta kahe kuu jooksul aga 60.000 rubla kasumit.

Koondise „Eesti Põlevkivi" töötajad kinnitavad partei Keskkomiteele ja isiklikult NLKP Keskkomitee peasekretärile, NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimehele seltsimees L.I. Brezhnevile, et nad rakendavad kogu jõu, kõik kogemused ja teadmised, tähistamaks NLKP XXVI kongresi löök-tööga, suurte töösaavutustega.

Nalja

„Mis andis Karl Marx sakslastele?"

„Idasakslastele kommunisliku manifesti ja läänesakslastele kapitali."

*

„Kuhu olete oma ordenid pannud?" küsib kindral kolonelilt.

„Härra kindral. Unustasin nad pidzaama külge."

Tallinna realistide kokkutulek Montrealis

MONTREAL — Tallinna realistide Montreali koondise kokkutulek peeti reedel, 5. sept. õhtul, Paul Kents'i ('30) kodus. Kokku oli tulnud kümme realisti.

Koosviibimise avas Montreali priimus Edgar Heinsoo ('32), kes tervitas kokkutulnuid, eriti aga kaugelt USA'st Pittsburgi juurest Beaver, Penn. saabunud populaarset Paul Vesilindu ('29) koos abikaasaga. Kirjateel oli tervitusi Toronto priimus Benno Randalovilt ('27) ning USA koondise priimuselt Heino Taremäelt ('38).

Tuleval aastal, kooli sajaaastase juubeli puhuks, tuleb väljaandmisele teine kooli mälestusraamat. Kanadas tuleb see juubel pühitsemisele ühise üritusena Toronto ja Montreali koondiste poolt Torontos, milleks on vastavad ruumid juba varutud 12. septembriks 1981 Tartu Collegeis.

Montreali priimus Edgar Heinsoo valiti ühel häälel oma kohale edasi.

Kokkutuleku ametlikule osale järgnes koos abikaasadega hubane koosviibimine söögilauas, mille oli korraldanud energiline Tanni Kents. Vanade mälestuste meenutamise kõrval näitas Paul Kents omavõetud huvitavat ESTO-80 filmi Stokholmist, eriti aga seal lehvinud sini-must-valgete lippule merest; võimaldades sellega neile, kes ESTO-80-st osa ei võtnud, ettekujutust saada nende pidustuste suurejoonelisusest.

Priimus Edgar Heinsoo omakorda esitas helilindi ESTO-80 ajal Stokholmis peetud Tallinna realistide kokkutulekust, millest 49 realisti (Rootsist — 29, USA-st — 9, Kanadast — 7, mujalt vähem) osa võtsid. Huvitav oli helilindilt kuulata selle kokkutuleku hoogsast ja spontaansest mõtete vahetusest ja kavatsustest ühenduses eelseisva 100-aastase juubeliga.

Ontariol uus leitnantkuberner

Ontario uueks leitnantkuberneriks, kuninganna isiklikuks esindajaks provintsis, määrati 57-aastane endine liberaalide parteid esindav senaator ja Toronto jurist John Black Aird. Ta andis oma ametivande lühikesel tseremoonial Queen's Parkis, Ontario provintsivalitsuse parlamendis. Ta lubas oma ametit pidada minimaalselt tseremoniaalsena ja võimalikult heatahtlikult. Kuberneri ametikoht on peaasjalikult esinemisamet. Aird on järjekorras 23. kuberner Ülem-Kanada ja Ontario ajaloos.

Eesti raamatud Sydney raamatunäitusel

„Languages Galore" oli nimeks Sydney raekojas peetaval raamatute näitusmüügilaadal, mille eesmärgiks oli tutvustada Austraalia avalikkusele siinsete vähemusrahvuste keeltes ilmunud ja Sydney's saadaval olevaid raamatuid. Näituse väljapanekud hõlmavad raamatuid, ajakirju, helilinte ning -plaate ja kohalikke etnilisi ajalehti. Eestikeelset kirjandust oli kahel müügilaual Eesti Kirjanike Kooperatiivi ja ajaleht „Meie Kodu" poolt.

Kavas on korraldada veel lisaüritusi, nagu muinasjuttude lugemine lastele ja etniliste kirjanike esinemine.

„Rajaleidjate" lipkond alustab sisetegevust

Rajaleidjate lipkonna avakoosolek toimub Peetri kiriku all saalis 2. okt. kell 7.30 p.l. Ees seisab noortele mitmesuguse huvitava töökavaga aasta. Palume lipkonna vanemaid kindlasti avakoosolekust osa võtma.

Uute hellakeste suhtes helistada hellakeste juhile Ingrid Kütt'ile tel: 889-1063, gaidide suhtes lipkonna juhile ngdr. Rita Valter'ile tel: 759-2405.

Kellel võimalik pole helistada, ilmugu antud ajal kohale, kus toimub samuti vastuvõtt.

„RAJALEIDJAD"

Autoõnnetus eesti vioolamängijaga

Austraalia silmapaistev noor eesti vioolamängija Juhan Peipman, kes hiljuti naasis Kanadast, langes 31. augustil hilisel õhtul Sydney's autoõnnetuse ohvriks. Tema poolt juhitavale autole sõitis sisse teine sõitja, kellele politsei kohapeal hoolimatu sõidu, joobunud oleku ja valele teeküljele sõitmise pärast protokolli tegi.

Juhan Peipman pääses imekombel ilma suuremate vigastusteta. Muljutud põlvede, selja ja eriti mõranenud vasaku käe sõrme tagajärjed võivad veel mõnda aega ta vioolamängu takistada, loodetavasti mitte alatiselt.

Värskemad uudised loete „VABA EESTLASEST"

POKO's MEAT

319 DANFORTH AVE. TEL. 461-3421

Talvised lahtiolekuajad: esmasp. suletud, teisip. — kolmap. 9—6, neljap. 9—7, reedel 8—7, laup. 8—4.

Tulumaks

Keskmise sissetuleku aastarendise leping (IAAC)

Keskmise sissetuleku aastarendise lepingu (Income Averaging Annuity Contract, lühendatult IAAC) võimalustest avaldati 1972. a. seaduse muudatustes.

Võib tunduda ennakuna, et juba nüüd ajalehe veergudel käsitleda tulumaksuga seoses olevaid küsimusi, kuna selle isikutele ebameeldiva kohustuse lahendamine on käesoleval ajal mitmed kuud eespool. Järgnevas käsitluses kirjeldatud küsimus võib aga tõusta ja otsustamist nõuda igal ajal aastas, vaatamata, et seadus lubab selle lepingu alusel sissetulekust teha mahaarvamisi, kui see on sõlmitud ainult aasta lõpul, või isegi esimese 60 päeva kestel järgmisel aastal. Küsimus on täiesti individuaalne ja lepingu aja määramine oleneb isiku vajadustest. Siinjuures tuleks aga ka pidada silmas ajendit, et seda teha ajal mis eeldab kõige kõrgema kasumi saamist oma investeerimiseselt, mis aga suurema arvu pakkumiste tõttu tavaliselt selle lõpptähtpäeva lähikonnas tunduvalt väheneb.

IAAC võimalus on loodud, et vähendada isikule ülemäärast tulumaksu maksmist, kui maksumaksja aasta jooksul saab erakordselt suurema summa.

Tavalisteks maksude vähendamise võimalusteks on valitsuse poolt automaatselt kasutatav keskmise sissetuleku (general averaging) arvutamine, mis on rajatud möödunud aastate sissetulekute võrdlemisele. Isiku enda poolt on kasutatavad piiratud võimalused registreeritud erustuse säästeplaani (Registered Retirement Savings Plan) ja kinnisvara ostuplaani (RHOSP) näol. Suurt tähtsust ja osa tuleb muidugi omistada ka pensioniplaanidele.

MIS ON IAAC

Esiteks see on leping isiku ja litsentsiga varustatud ettevõtte (licensed corporation) vahel, kes on õigustatud aastarendise (annuities) tehinguteks, või kes pakuvad avalikku teenindust kui volinikud (trustees). Teiseks see leping peab olema ostetud ühekordse sissemaksuga (premium) selleks tunnustatud sissetulekust. Lepingu kohaselt võrdseid aastarendiseid peab tasutama vähemalt kord aastas. Rendiste maksmine peab algama mitte hiljem kui 10 kuud peale lepingu sõlmimist.

Kolmandaks lepingu tingimuseks on, et lepingus peab olema määritletud: a) kas see on kogu eluajaks; või b) eluajaks koos garanteeritud tähtajaga; c) või ainult garanteeritud ajaks. Punkt b ja c all märgitud garanteeritud aeg ei tohi ületada 15 aastat või aastate arvu alates esimesest rendise maksmisest kuni isiku 85-nda sünnipäevani.

Neljandaks, see leping peab olema seoses preemiaga, mille arvel isik on taotlenud sissetuleku mahaarvamist ja peab olema tõendatud vastava kirjaliku tunnistusega lepingu sõlmija ettevõtte poolt.

Isik, kes soovib osta IAA lepingut, peab selle erakorralise sissetuleku ajal omama Kanadas elukoha (resident). Seega väljaspool Kanadat eluneb isik (non-resident) on õigustatud ostma IAAC'd juhul kui ta vastava sissetuleku ajal omas elukoha Kanadas.

MIS LIIKI SISSETULEKUD ON TUNNUSTATAVAD?

Fluktueerivad ehk kõikuvad ja erakorralised sissetulekud on üldterminiteks tunnustatud (qualified) sissetuleku määritlemiseks. Nende üksikasjaline loetelu siinkohal läheks liiga pikale, mispärast järgnevalt olgu märgitud vaid üksikud segedamini esinevad. Nendeks on:

Teenistuja pensioniplaani kontributsioonide või kasumi jaotamise plaani õiguste (employees' prefit sharing plan) ühekordne maksmine.

Ühekordne maksmine kasumi jaotamise viivitusplaani (deferred profit sharing plan) kohaselt, surma, pensionile mineku või töövahekorra lõpetamise puhul.

Amortisatsiooni uuesti arvutamine (recapture of capital cost allowance).

Äri lõpetamise puhul inventari ja saadaolevate arvete müük (accounts receivable).

Neto maksustatav kapitali kasum (taxable capital gain).

Preemiate tagasimaks registreeritud erustus säästeplaanist (RRSP) rendise saaja surma puhul.

Pensionile mineku puhul ühekordse tasu pikaaegse teenistuse tunnustusena, mis ei ole makstud pensioniplaani arvelt.

Tasud loomingu alal kirjanduses, draamas, muusika või kunsti alal.

Sissetulek atleetilise tegevuse saavutusena.

Peale loetletute on veel rida sissetulekuid, mis erakordseina tunnustatakse kasutatavana IAAC sõlmimiseks.

ARVESTATAV SUMMA INVESTEERIMISEKS

Oleks ekslik arvata, et lepingu sõlmimiseks tunnustatud sissetulek alati ühtub täiel määral lubatud sissetulekuga (preemiaga). Investeeritava summa kindlaks määramiseks võiks olla kasutatav järgmine valem:

P = T — 12 KR

P on lubatud investeerimine,

T on tunnustatud sissetulek ja

KR on kuus saadav rendis, korrutatud 12 annab kogu aasta rendise.

Selle valemi kasutamiseks on järgnevalt toodud paar näidet:

1. Erakorralise summana (T) on saadud $55.000. Isik kavatseb investeerida preemiana (P) $50.000 15 aastaks ja lepingu sõlmija on nõus aastas rendisena maksma $5000 (s.o. ca $416 kuus). Järelikult valemi kohaselt investeerimiseks ja sissetulekust mahaarvatavaks summaks (P) on $55.000 — $5000, mis võrdub kavatsetud investeerimisega.

2. Kui aga isik soovib investeerida preemiana kogu erakordselt saadud summa $55.000 ja vastavalt aastarendis tõuseb $5.500, siis see valem näitab järgmist tagajärge:

Lubatud preemia (P) võrdub $55.000 miinus $5.500, s.o. lubatud preemiaks on $49.000. Tulemuseks on, et vahe $5.500 ei kuulu lubatud preemiana arvesse võtmisele ja kuulub tulumaksu alla selle saamisel aastal.

Eelpoolse põhjal tuleks olla ettevaatlik investeerimistel eriti vanemas eas tehtud lühiajalistele investeerimistele.

Lõpuks olgu märgitud, et sissetuleku korral mitmest selleks tunnustatud allikast, on võimalik osta enam kui üks leping. Võrreldes erapensionitega ja peale 65 aastat RRSP alusel saadavate rendiste omab IAAC miinuse, kuna nende lepingute alusel saadavad rendised ei kuulu esimese $1.000 mahaarvamise liiki tulumaksu deklaratsiooni täitmisel.

E. SOOMET